

EUROPEAN BULLYING RESEARCH
FINAL REPORT
BULGARIAN SECTION

Europe's Antibullying Campaign Project

Project Leader:

Project Partners:

DECEMBER 2012

Съдържание

Глава 1: Дефиниция на 5

1.1 Концептуален подход на тормоза като феномен 5

1.2 Дефиниция на обучението 11

1.2.1 Разлики между подиграване и тормоз 12

1.2.2 Форми на училищен тормоз 12

1.3 Характеристики на тормозещия, жертвата и наблюдателят 15

1.3.1 Характеристики на училищния побойник 16

1.3.2 Характеристики на жертвата на училищен тормоз 18

1.3.3 Ролята на наблюдателите на инцидентите на училищния тормоз 22

Глава 2: Резултати от изследването 26

2.1 Методология 26

2.1.1 Въпросник 26

2.1.2 Теренно изследване 30

2.2 Характеристики на изследването 32

2.3 Резултати за Гърция 42

2.3.1 Изследване на феномена –училищен тормоз 42

2.3.2 Били ли сте някога жертва на училищен тормоз ? 45

2.3.3 Упражнявали ли сте някога насилие в училище? 60

2.3.3.2 Насилник и жертва 69

2.3.4 Наблюдател на училищния тормоз 70

2.3.5 Реакция на инцидентите свързани с училищен тормоз 72

2.3.6 Информация за тормоза в училище 75

2.4 Резултати за Италия 81

2.4.1 Изследване на феномена –училищен тормоз 81

2.4.2 Били ли сте някога жертва на училищен тормоз? 84

2.4.3 Упражнявали ли сте някога насилие в училище?	99
2.4.3.2. Насилник и жертва	110
2.4.4 Наблюдател на училищния тормоз	111
2.4.5 Реакция на инцидентите свързани с училищен тормоз	113
2.4.6 Информация за училищния тормоз	117
2.5 Резултати за Литва	123
2.5.1 1 Изследване на феномена –училищен тормоз	123
2.5.2 Били ли сте някога жертва на училищен тормоз?	127
2.5.3 Упражнявали ли сте някога насилие в училище?	140
2.5.3.2. Насилник и жертва	148
2.5.4 Наблюдател на училищния тормоз	149
2.5.5 5 Реакция на инцидентите свързани с училищен тормоз	151
2.5.6 Информация за училищния тормоз	155
2.6 Резултати за Естония	160
2.6.1 Изследване на феномена –училищен тормоз	160
2.6.2 2 Били ли сте някога жертва на училищен тормоз?	164
2.6.3 Упражнявали ли сте някога насилие в училище?	176
2.6.3.2 Насилник и жертва	184
2.6.4 Наблюдател на училищен тормоз	185
2.6.5 Реакция на инцидентите свързани с училищен тормоз	187
2.6.6 Информация за училищния тормоз	191
2.7 Резултати за Латвия	196
2.7.1 1 Изследване на феномена –училищен тормоз	196
2.7.2 Били ли сте някога жертва на училищен тормоз?	200
2.7.3 Упражнявали ли сте някога насилие в училище?	213
2.7.3. Насилник и жертва	221
2.7.4 Наблюдател на училищния тормоз	222

2.7. 5 Реакция на инцидентите свързани с училищен тормоз 224

2.7.6 Информация за тормоза в училище 228

2.8 Резултати за България 234

2.8.1 Изследване на феномена –училищен тормоз 234

2.8.2 Били ли сте някога жертва на училищен тормоз? 238

2.8. Упражнявали ли сте някога насилие в училище? 250

2.8.3. Насилник и жертва 259

2.8.4 Наблюдател на училищния тормоз 260

2.8.5 Реакция на инцидентите свързани с училищен тормоз 262

2.8.6 Информация за училищния тормоз 266

2.9 Сравнителна презентация 272

2.9.1 1 Изследване на феномена –училищен тормоз 272

2.9.2 Били ли сте някога жертва на училищен тормоз? 276

2.9.3 Упражнявали ли сте някога насилие в училище? 279

2.9.4 Наблюдател на училище тормоз 280

2.9.5 Реакция на инцидентите свързани с училищен тормоз 282

2.9.6 Информация за училищния тормоз 284

Глава 3: Обобщение - заключения 287

3.1. Профил на жертвата 290

3.2. Профил на насилника 293

3.2. Жертва и насилник 295

3.4. Наблюдател от училищен тормоз 296

3.5. Реакция на инцидентите свързани с тормоз 296

3.6. Информация за тормоза в училище 297

Глава 1: Дефиниция на изследването

1.1 Концептуален подход на тормоза като феномен

Често срещан проблем на социалните науки е определянето на различни социални проблеми и явления по взаимно приемлив начин. Определенията, дадени всеки път са свързани със съществуващите исторически, социални и икономически моменти във времето, естеството на проблема или явлението, причините, както и вниманието давано всеки път от широката публика. Феномена тормоз в детска възраст е добре познат. Феноменът тормоз в детска възраст и по-специално в училищната среда е известно, от както съществува организирана образователна система. Различията между миналите и настоящи ежедневни насилствени атаки сред учениците се отнасят за количествени и качествени характеристики, честота и интензивността, за която те се появяват, както и форми, които те предприемат. Като всеки друг социален феномен, тормозът също има динамичен характер и се променя във времето зависимост-широки промени в социалната среда, за която тя се отнася. Тези промени засягат както поведението така и начините на упражняването насилие.

Олвеус, Olweus, (1996), който се счита за пионер на изследването на тормозът като феномен, като дефинира такова поведение, по следния начин: "Един ученик е обект на тормоз или измъчване, когато той или тя е изложена, многократно и с течение на времето, на отрицателните действия от страна на един или повече ученици. Това е негативно действие, когато някой умишлено нанася, или се опитва да нанесе вреда или дискомфорт върху друг".

Според Олвеус, Olweus, тормозът като явление се характеризира със следните три критерия: а) е агресивно поведение, б) е повтарящ се и непрекъснат, в) представлява междуличностните отношения, белязани от дисбаланса на властта.

Фарингтон, Farrington определя по-лесен начин феномена тормоз, описвайки го със следните характеристики:

1) физическа, словесна или психологическа атака или обида, 2) намерение за вдъхване на страх, тревога или болка на жертвата, 3) дисбаланс на правомощията между силно дете, тормозещо по слабо, 4) се повтаря от същите тези деца за дълъг период от време. Според Фарингтон, Farrington случаи, когато едно или повече деца, с пропорционална или равна сила или власт, атакуват и взаимно се измъчват един друг, не представляват насилствени инциденти.

Съотношението на силите между жертвата и насилника са отбелязани, от Смит, който дава кратка и основна дефиниция на този феномен, който обикновено се среща като "систематична злоупотреба с власт".

Татум, Tatum и Tatum (1992) предложи следната дефиниция. "Тормозът е умишлено, съзнателно желание да се навреди на някой друг и да го / я поставиш под стрес" Така всеки, който иска да нарани някого и осъзнава последствията от действията си след това, се дефинира като насилник. Тази дефиниция, въпреки че е обобщена, което, представлява слабото и място, я прави популярна и по този начин бе одобрен от Шотландския съвет за изследвания в областта на образованието, който препоръчва, учителите да припознаят явлението тормоз. Разбира се, ние не трябва да подминаваме факта, че, независимо дали те си го признават или

не, повечето хора са имали желанието да навредят на някой друг и желанието да бъдат идентифицирани и оценени чрез същите действия..

Ригби, Rigby определя тормоза като суров и многократно подтискане, психологическо или физическо , от по силен към по слаб човек , без да има конкретна причина.

Центърът за изследване и превенция на насилието към Института по поведенчески науки на Университета на Колорадо в Боулдър изглежда споделят едни и същи виждания относно възприемането на явлението и се посочва, че насилието се характеризира с три критерия: първо, това е агресивно поведение, на второ място , тя се повтаря във времето, и на трето място, това се случва в отношения, които се характеризират с дисбаланс на властта.

Междучелностните отношения е изключително важно, като се има предвид, че тя може да действа като определящ елемент между тормоз поведение и други форми на агресивни или насилствено поведение.

Тормозът е форма на насилие между деца/ юноши и може да бъде идентифицирано в училищната среда, общността (квартал) и в някои случаи в семейната среда. Що се отнася до семейната среда, насилствено поведение се проявява между най-младите членове на семейството. В случаите, когато тормозът се прояви в семейна среда, се възприема и третира като форма на насилие или малтретиране на деца. В повечето инциденти, тормоз се извършва по време на отсъствието на възрастни, въпреки че е имало случаи, когато възрастните присъстват, но те не са в състояние да се намесят. Тормозът е описан като неизбежен етап от развитието на детето. Ако тормозът като феномен присъства в училищната среда, е възможно, да засегне цялата социална среда в училище и да създаде чувство на страх сред децата, но не само повлияе на тяхната училищна дейност, но също така да ги подтикне към различни видове на анти- социално поведение.

Наложително е в училищната среда да се изясни поведението, разработено между ученици и учители, характеризиращо се използването на по- ранна или късна форма на насилие. Някои нови подходи на феномена чрез разширяване на границите на проучването на различните формите на поведение на тормоза в училище, разследват случаите, когато жертва на такова поведение е учител, но също така и случаите, в които учениците са тормозени от техните учители. Въпреки че такива случаи са от особен интерес, се определят като класически дефиниции на тормоз, трябва да разгледаме случаите, свързани с насилника/жертва на властовото отношение, като се има предвид, че дисбалансът на силите представлява основен критерий за характеризиране на тормоза. По своята същност връзката учител / ученик се базира на неравностойно съотношение ,където учителят има власт над ученика поради възраст и позиция. С оглед на това определение, възможността на учителя да стане жертва на тормоз е несъществуваща. Разбира се, този факт не изключва възможността учителя да бъде тормозен от ученика. Въпреки това, такива случаи представляват специфични форми на насилие или агресивно поведение, които се осъществяват от млади хора (използване на обидни изрази между групи млади групи в училищната среда и др.). В същото време всички актове на насилие, извършени от учителите се считат за незаконни и всъщност представляват престъпление или административно нарушение и трябва да се третират като такива, а не като тормоз в училище.

Актовете на тормоз или заплаха принадлежат към категорията на тормоза. Те засягат специфични видове атаки, които се характеризират с елементи на физически, вебални и психологически заплахи, с намерението да навредят или да обезпокоят. Тормозът може да се разглежда като социален феномен който включва неравнопоставените властови отношения, реални или хипотетични, между насилниците и жертвата, и често се свързва с йерархично поведение, което се развива в рамките на групата.

Отначало термина – тормоз е бил описан като агресивно поведение сред учениците и е бил свързван както с училищната агресия така и с насилието в училище и обидите в училищната среда. Въпреки че тези определения са свързани и се влияят едно от друго, те не са синоними и употребяването им в какъвто и да е друг подход, освен обобщаващи и стереотипни подходи би навредило за справянето с този феномен. Проблемът свързан с превода или обяснението на думите “тормоз” и “насилник” често водят до използването на синоними като изброените по-горе определения, по този начин се използват характеристики, които не съответстват на реалността. Насилието в училище е белязано от тормоз и насилие. В Гърция тормоза е свързан с подиграването, дразненето и шегуването. Що се отнася до това, когато някой от тези елементи е свързано с насилие зависи от обективна оценка на жертвата.

Тормоз сред децата е проблем, който се появява в училищната среда от самото начало на организирана образователна система и той остава неясен и трудно може да бъде определени. Разликата между съответните поведение през последните десетилетия и тези в наше дни стой в сериозността и интензивността на атаките, както и в последствията, които в някои случаи могат да бъдат фатални.

Децата и юношите, които се включват в такива дейности, независимо дали като жертва или насилник, имат дадени затруднения в училищната среда и има вероятност те да развият редица психологически проблеми. Тормозът може да има доживотно влияние не само върху дадената жертва, но и върху децата- наблюдатели. Както и в полето на относителни теории така и при определяне на стратегии при срещане на феномена, специално внимание се отделя на наблюдателите на инцидентите свързани с тормоз. Освен тези, които участват в тези инциденти (жертвата и насилника), важна роля играе и пасивния наблюдател, т.е човекът, който позволява такива инциденти да се появяват поради безразличие или страх, че той ще се превърне в жертвата.

1.2 Дефиниция на изследването

За да се създаде дефиниция за това проучване, за реализирането на настоящия анализ и въз основа на елементите, които са често срещани в повечето определения, тормозът като агресивно поведение се среща сред деца и млади хора, главно в рамките на училищната среда както и в обществото или всяка друга област, в която младите хора общуват:

- А) Целта му е да създаде дискомфорт или да навреди на жертвата,
- Б) има дисбаланс на правомощията между насилника и жертвата и
- В) се повтаря през периоди във времето

Феномена тормоз може да включва:

- Физическо насилие, ритане, удряне, хапане, викане
- Умишлено или често изключване на ученик от социални дейности, изолиране или пропускане
- Сексуален тормоз
- Употребата на обидни или подигравателни изрази, дразнене, измисляне на прякори, подиграване
- Изнудване или заплашване
- Подигравателни или обидни изрази свързани с расата, етноса, религия, недъзи, сексуална ориентация.
- Кражба или увреждане на принадлежностите на жертвата
- Умишлено отдалечаване от приятели
- Разпространение на злонамерен или неверен слух/кляук
- Онлайн тормоз, кибер - тормоз

1.2.1 Разликата между дразненето и тормоза

Olweus обяснява разликата между тормозенето и игрилото дразнене. Такъв тип дразнене се среща между приятели и в него не фигурира доставянето на физическа болка. Точно обратното е при тормоза където не фигурират никакви приятелски отношения. Дисбаланс на силите, които се отнасят към определението на Olweus, могат да бъдат свързани с индивидуални или социални характеристики на насилника и жертвата. Дразненето може лесно да се превърне в тормоз, ако продължава за дълъг период от време или детето усеща, че това отношение не е на игра.

Кибер-тормоза е определен като “Постоянна и умилено нанесена вреда чрез компютри, мобилни телефони и други електронни устройства” Кибер- тормоза се появява по-често в интернет пространството в уеб сайтове, където тийнейджърите са преобладаващо число.

1.2.2 Форми на училищният тормоз

В много случаи, различните видове форми на тормоз подтиква изследователите към различни мнения, като се има предвид многостранния характер на явлението и поведение. Тормоза може да бъде директен, т.е поведение включващо лице-в-лице контакт на насилника с жертвата или индиректен, т.е без конфронтации между жертвата и насилника като пускане на обидни слухове или употребата на електронната медия (кибер - тормоз) (Craig, Pepler & Blais, 2007)

Rigby (2008) разделени на преки и косвени форми на тормоз чрез създаване на таблицата по-долу:

Директен: словесни обидни забележки.

Индиректен: обиди от други.

Harsh- подигравка от другите за да обидят или да се възползват от някой.

Разпространение на злонамерени слухове, подвиквания.

Физически удари.

Ритане, плюене, хвърляне на предмети.

Използване на оръжие умишлено или и скриване на лични вещи.

Заплашителни жестове.

В заключение може да се счита, че формите на тормоз се определят главно от средствата и методите, използвани от побойника, за да навреди на жертвата си.

а. Физически тормоз

Побойник използва физическо насилие, като удряне, бутане, и унищожаване на лични вещи на жертвата.

б. Словесен тормоз

Състои се от повтарящ се начин на говорене с цел да злепостави или да нарани жертвата. Този начин на говорене може да бъде представяван от обидни думи, обиди на сексуална тема, расистки, и други.

в. Пряк тормоз

В тези случаи, побойника цели да изолира жертвата от другите ученици и да я дистанцира. Пряк тормоз може да включва поведение, свързано с пренебрегването на жертвата, правейки го / я да се чувства нежелана и пренебрегната, като не и се позволява да участва пълноценно в комуникативните процеси с другите. Социалния тормоз основно е насочен към междуличностните отношения на жертвата и се състои от потаен начин, като например разпространението на злонамерени слухове, клюки, смущаващи детайли) за живота и личността на жертвата.

г. Изнудване

Тази форма на тормоз се състои от поведение, което са свързва със заплахи и изнудване, които принуждават жертвите да изпълняват изискванията или желанията на побойника..

д. Визуален тормоз

Този вид тормоз се отнася с поведения, които са свързани със злонамерени или унижителни забележки по отношение на жертвата, които се разпространяват сред съучениците.

е. Електронен тормоз

Тази форма на тормоз се състои в използването на електронните медии, като мобилни телефони, интернет, имейли и т.н. за публикуване и разпространение на текстове, снимки или видеоклипове, които унижават на жертвата.

ж. Сексуален тормоз

Тази форма на тормоз се състои от жестове, докосване, "шеги" и коментари за жертвата, скици или снимки със сексуално съдържание, насочени към жертвата с цел да я унижи.

з. Расистки тормоз

Това е специална форма на тормоз, тъй като е изразена физически, социално и психологически и цели заклеияването на жертвата поради етническата и принадлежност, социален произход или финансово състояние, акцент или местен диалект. Расисткият тормоз увеличава и засилва чувството за лишения и неудовлетвореност при жертвата. (Smith, 2003).

и. Психологически тормоз

Тази форма на тормоз може да се състои от комбинация на други форми на тормоз, като заплахи, съобщения и имейли, унижителни мнения, експлоатация, емоционално изнудване, заплахи по отношение на безопасността на някого и има за цел да навреди психологически на жертвата.

1.3 Характеристики на този, който тормози (училищния побойник), жертвата, наблюдателят

Според изследователите на този феномен, общата характеристика на двете жертви и насилници на тормоза в училище е, че те представляват по-висок процент на проблеми, свързани с психичното здраве, в сравнение с техните връстници. Следва да се отбележи, че както хулиганите и техните жертви представят общи характеристики, които да доведат до напълно различни реакции. Тези характеристики са ниско самочувствие и те идват от проблемни семейства (с различни видове дисфункция).

1.3.1 Характеристики на този, който тормози (училищен побойник)

В повечето изследвания, училищните хулигани са посочени като агресивни, трудно с високо самочувствие, импулсивни, без състрадание и съпричастност към жертвите си, докато техните

училищни представления обикновено са ниски, което е под средната. Олвеус, (Olweus, 1994). Акцентът е често мускулната им сила, която им позволява да надделят над жертвите си по отношение на физическа сила, както и факта, че те са популярни сред съучениците си. Налице са едновременно интензивни поведенчески проблеми на други нива, различни от агресивност, които са свързани с неспособността им плавно да активират и да си сътрудничат в партньорска група, както и техните хиперактивни и развълнувани отношения с останалите.

Въпреки че мненията са били изразени във връзка с липсата на хулиганите "на социални умения и на проблематична обработка на социална информация, (Крик и Додж, Dodge 1994), много хулигани не може да само да се счита като социално ап, но според Ал Сътън (1999) те се смятат за изключително компетентни от социална гледна точка, тъй като те са в състояние да манипулират съзнанието на другите. Така, че не е ясно дали хулиганите са лишени от чувствителност и адекватно социално възприятие или дали те са подобрили социалното възприятие и да действа като хулигани като пълно познаване на техните способности и вреди, които те могат да причинят на жертвата си, Ригби, Rigby (2008).

Многобройните проучвания показват, че независимо от степента на социални умения хулигани имат, нямат или са разработили, те имат изключително ниска степен на съпричастност както на когнитивно и емоционално ниво, с други думи те не са в състояние да възприемат техните жертви "мисли и емоции и да участват в емоционалното им състояние или като посочените от Rigby (2008)," те имат не емоционален интерес за другите. "продължи предмет на личността на побойник,, Менесини, Menesini et al (2003) добавката, че хулиганите момента морална неангажираност в начина, по който те възприемат определенията за справедливост и придружителните поведение и те нямат срам и чувство на лична отговорност.

Повечето изследвания се отнасят до агресивност като основна характеристика на училищния побойник. Въпреки това, следва да се поясни, че агресивността на побойник в училище качествено се различава от поведението на детето просто агресивно. Просто агресивното дете не насочва агресията си върху конкретни лица, като има предвид, че училищния побойник чувства необходимостта да "създаде" конкретни жертви, той / тя насочва неговата / нейната агресивност към конкретни хора, които имат необходимите характеристики за улесняване на тяхната виктимизация, като по този начин той / тя търси задоволство.

Важно е да разберем и да се съсредоточим върху причините, поради които едно дете приема тормоза като поведение към другите, не само защото тази информация е изключително полезна при създаването на политики, стратегии и за предотвратяване на това явление, но също така и защото побойника е лице, което изисква защита и грижа. В много случаи той / тя е жертва на насилие поведение или небрежност от неговата / нейната семейна среда.

Насилниците често се развиват в семейна среда, определена от ясно нефункциониращи механизми, силно присъствие на насилие, наложени от родителите като средство на образование и наказание (физическо наказание), или като начин за разрешаване на спорове между членовете на семейството, доста често те са свидетели или наблюдатели на насилие в семейството. По отношение на характеристиките на родителите на побойника, той е бил отнесен, че доста често бащите им са били училище хулигани, въпреки че те остават авторитетни в родителските задължения.

1.3.2. Характеристики на жертвите

В действителност, по дефиниция няма характеристика, която може да наложи наказание на вината за насилието на някои ученици. Въпреки това, определени функции и поведение на някои ученици изглежда имат смисъл да привлекат вниманието на насилниците и благоприятстват техните насилствени действия. Тези характеристики могат да бъдат: обучителни трудности, особено добри резултати в училище, липса на социални умения, поведенчески проблеми или комбинация от всички или някои от тези характеристики.

Според проучване, проведено от Кълингфорт и Браун (1995), големия брой на жертвите на тормоз в училище представлява една характеристика, която не е задължително да съответства, но достатъчно ясно, да ги разграничи от другите ученици и да ги отдели от обществено приетите модели партньорски групи. Това отклонение, значимо или не, от средно приетия план представлява основна причина за които някои ученици с добре развити знания (висок резултат в отговорността на тяхната роля като ученици), деца от различни националности и културни особености или деца с увреждания да станат жертва на такова поведение на такова поведение.

В случая взаимоотношенията на училищния побойник, жертвите на семейна среда и родители / деца изглеждат значително свързани с тормоза на детето в училище. Относително проучване на Кови, Бълтън и Смит (1992), корелира степен на зависимост на детето от неговите / нейните родители и възможностите за насилие по време на първите години в училище.

Кумпулайнен, Kumpulainen et al (1998) твърдят, че жертвите на училищен тормоз представят проблеми, които са както външни, така и вътрешни. В повечето случаи те са интровертни, тихи и чувствителни деца, които не представят провокативно или агресивно поведение, за да оправдаят изпитваните от тях атаки и тормоз. Те също се характеризират като самотни хора, незрели понякога, на които им липсват комуникационни умения и способности за решаване на проблема Олвеус, (Olweus, 1999).

Шварц, Додж Кое, Schwartz, Dodge and Coie (1993) посочват, че някои от тези поведения, които са в полза на насилието са свързани с липсата или невъзможността на жертвата да показва самоувереност и тенденцията да следват заповедите и инструкциите на другите по време на игра или други социални дейности.

Жертвите на тормоз често имат готовност да го приемат, но никога не отвърщат на удара. Те обикновено реагират на тормоза с оттегляне, сълзи или гняв. Тези ученици имат много по-голямо безпокойство и несигурност, отколкото съучениците си и развиват интровертна личност, като имат малко или никакви приятели.

Въпреки че, жертвите на тормоз в училище да могат да преодолеят и да се справят с насилието върху тях през оставащите им години в училище те не го правят и след това, негативните емоции и преживявания може да ги придружават за дълго време, или за останалата част от съзнателния им живот.

Жертвите на тормоз в училище са разделени в две категории. Тези жертви, които са съвместими или послушни и тези, които са провокативни.

Конкретно,

Съвместимите жертви са са по –често срещания вид. Те са тревожни и несигурни хора, които са склонни да се изолират, да плачат, когато са тормозени, те не приемат използването на насилие и поради несигурност и липса на самочувствие, те не реагират, когато те са нападнати.

Въпреки че не е много често срещан вид, провокативните жертви искат да привлекат вниманието или интереса на побойника с досадно или провокативно поведение и те се третират негативно от целия клас. Поведението на тези ученици се характеризира с комбинация от тревожност и агресивност, и те не са популярни сред своите връстници. Шварц, Додж, Петит и Бейтс (1997) считат , че провокативните/или агресивните жертви са получавали, враждебно и грубо отношение в семейството си.

Както съвместимите и провокативните жертви имат ниско самочувствие за себе си, могат да развият чувство на вина, въз основа на тормоза върху тях. По-голямата част от тях не разполагат с приятели, които да ги подкрепят на емоционално ниво и и да ги защитават, дори ако имат няколко приятели, те не са в състояние да действат по този начин.

Проучване, проведено във времето от Олвеус, Olweus (1997) показва, че значителен брой жертви ученици приемат тази роля за дълго време и след края на насилието върху тях.

Според множество изследвания, жертвите на тормоз в училище имат психосоматични проблеми като главоболие, стомашни болки, нарушения на съня, и т.н., както и психологически проблеми, като депресия, суицидни мисли, симптомите на тревожност, емоционална несигурност, училище фобия, трудности за адаптация, но дори и по-ниска самочувствие и ниска самооценка, емоционални трудности и чувството за самота. На последно място, жертвите тормоз в училище може, по време на съзнателния си живот, да имат значителни недостатъци в изпълнението на техните социални роли, да не могат да

поемат на отговорности, да влизат в междуличностните отношения или да имат нормален сексуален живот. (Giovazolias, 2007).

1.3.3 Ролята на наблюдателите на инцидентите на тормоза в училище.

По време на инцидентите на тормоза в училище, наблюдатели и свидетели играят значителна роля за насилника и жертвата. Смята се, като наблюдател или свидетел на такъв инцидент, лице, което, без да е побойник или жертва, пасивно гледайки трябва да е наясно с инцидента. Дори ако наблюдател или свидетел на такъв инцидент не е пряко ангажиран, той / тя може да бъде косвено повлияни, най-вече на емоционално ниво.

Половината от учениците, които са участвали в проучване, проведено от Кълингфорт, Cullingford и Браун (1995) признават, че са били свидетели на подобни инциденти.

С препратка към техните роли:

а. те са наясно с това, което се случва, разграничават , кой е насилник и кой е жертва, но те не се намесват

б. те желаят да допринесат за насилственото наказание, като показват по този начин властта си. За да се постигне тази цел, те приемат методи, потвърждаващи, че агресивността и упражняването на властта представляват мощен инструмент.

в. те действат като "спасители" чрез защита на жертвите и показват покровителствено поведение.

г. те остават пасивни, въпреки че са наясно с последиците от такъв инцидент от гледна точка на психологията на жертвите, емоции, всекидневния живот, както и по-широката училищна среда (Lee, 1996)

Възможно е, наблюдателят действа за повлияването на резултатите от инцидента в полза или срещу жертвата или насилника, в зависимост от участието, което той / тя ще вземе в инцидента.

В мащабно проучване, проведено от Кларксън (1996), значителен брой категоризации и очевидци в зависимост от ролята им в инцидента, както следва са :

- "Вдигане на ръцете": това е не е моя работа.

Жертвите молят за помощ, но той отказва да се намеси. Той не посредничи и счита, че отговорността принадлежи на тези, които участват активно.

- "неутрален": Аз не искам да взема страна

Въпреки, че съзнава сериозността на ситуацията и кой е по-слабия, той просто не се включва. Възприемането на поведението му е, че е негативен образ на обективност.

- "оградата": Истината е някъде по средата.

Този наблюдател избягва мненията и смята, че всичко е въпрос на възприятие. Вероятно той счита, че е трудно да се определи инцидента като тормоз, тъй като това, което вижда или не иска да види, но той осъзнава на чувствата на жертвите, както и неговата пасивност.

- "Равновесие": Аз не искам да клати лодката.

Това означава, страх от справяне с инцидента. Въпреки повърхностната тишина и спокойствие е показано от неговия съученик, истинските чувства към жертвата се пазят в тайна.

- "объркан" нещата са по-сложни, отколкото изглеждат

Объркването се използва като извинение за пасивността на наблюдателя.

- "неясна картина": Аз не разполагам с цялата информация

Наблюдателя остава пасивен държи на факта, че той / тя смята, че не е наясно цялата картина за участващите и техните мотиви. Той вижда ясно коя е жертвата по време на инцидента на и чака за повече информация за да не влоши ситуацията.

- "болезненото си минало:" Аз не искам да ме наранят отново

Пасивността на наблюдателя се отнася до предишно отрицателно или травматично преживяване в подобна минала ситуация.

- "Маловажно лице": неговия / нейния дял няма да направи разликата

Този наблюдател не се намесва, тъй като той / тя счита, че неговата / нейната намеса няма да промени нищо. В тези случаи обикновено са налице признаци на вина или неспособност да помогне.

- "Решение": Аз казвам истината, както го виждам аз

Този наблюдател определя сложността на проблема. Наблюдателя се доверяват само на информацията, която събират от неучастващи.

- "послушен": Аз просто следвам правила

Те поддържат, че те са изложени на риск от побойника и да се избегне трудни решения в резултат на тяхното подаване. Жертвата се игнорира поради факта, че съществуващите правила са директно свързано е резултата.

- "Не е за мен": Аз имам собствена интерпретация.

Наблюдателят не се включва в инцидента, не го засяга пряко, докато вниманието на побойника се обърна към него / нея.

- "Жертва е виновен": Жертвата е виновен

В такива случаи инцидента се възприема като полагащото му се и че това е по вина на жертвата.

Това е важно да бъде наясно с елементи, които влияят на хората, така да действа като "положителни" очни свидетели, т.е. да действа по положителен начин към жертвите. В тази връзка, Rigby (2008) гласи:

Посещаване на начално училище

В начално училище учениците са по-склонни да застанат на страната на жертвата, в сравнение с учениците в по-горните класове. По този начин, тяхната осведоменост по въпроси за тормоза в училище и формирането на положителни реакции към жертвите ще бъде по-успешна.

Осъзнаване, разбиране на емоциите на другия, както и признанието, че тя е в характера на човек да се действа позитивно към жертвите.

Положителна реакция и предлагане на помощ на нашите колеги лица се счита за характеристика на личността. Тази функция може да се отглежда и развива с подходящо образование и подкрепа от семейството и училищната среда. В класната стая нивото на осведоменост на учениците може да се увеличи чрез ефективни образователни практики.

Ръгби също така посочва, че във връзка с отношението към училището хулигани и техните жертви учениците са по-голяма степен от връстниците си и техните приятели, отколкото от своите учители или техните родители.

Глава 2: Резултати от изследване

2.1. Методология

2.1.1. Въпросник

Въпросникът на изследването е основен инструмент за научни изследвания и структурния си дизайн се състои от шест тематични единици, които позволяват анализ на данните на няколко нива и се отнасят до:

- побойник профил и характеристики
- профил и характеристики на жертвата,
- профил и характеристики на наблюдателя ,
- феноменологията (философия) на проблема(интензитет,степен,форми на изразяване)
- осъзнаване на необходимостта да се справят с това явление
- израз на предложения относно метода и означава, че самите ученици биха искали да използват за тази цел. Конкретно въпросникът се състои от:

- Първият блок се занимава с демографските и личните данни на анкетираните. Освен демографска информация, въпросникът се фокусира върху семейното положение на ученика, неговото присъствие и дейности в училищната среда. Неговите дейности и общителност извън училищната среда. Тези данни са значителни, тъй като могат да ни дадат полезна информация за профилите на насилника и жертвата.

Въпросите, свързани със семейното положение на студента, например условията на живот, отношенията с родителите и форми на използваните образование са формулирани с най-голяма свобода на преценка, особено въпросите, свързани с проблемите, които детето може да има у дома, които при никакви обстоятелства не може да се избегне.

В търсене на факторите, които водят детето до развиване на тормоза в училище като поведение, както и на тези, които са в полза на преследване, ние открихме, че почти всички литературни и съответните резултати от изследвания се отнасят до подробности, които са свързани с изостаналата семейна среда, нефункционална връзка между детето и други членове на семейството, финансови фактори, както и в начина, по който едно дете се учи да се справя с конфронтации и спорове. Че тази информация не е възможно да бъде придобита с директни въпроси, то е поради тази причина, че се получава чрез комбинация от косвени въпроси (въпрос 3-11) Друга важна информация, която помага за определяне на профила на побойник в училище или на жертвата е свързана с дейности в училищната среда.

Това не само включва представяне в училище, но също така и посещаване на училище, участие и степента на интеграция в училищната среда, както и отношенията, които са разработени с други студенти (въпроси 11-15)

- Вторият се отнася до информацията, свързана с феномена насилие, начините студент го възприема, степента на информираност на различните видове поведение, а също и разбирането на разликите между тормоз и просто поведение, което е досадно или нежелано.

В същото време тя ни дава полезна информация за феноменологията на проблема, степента и интензивността, с която тя има опит от студентите. От една страна, въпрос 16 функции като на източник на информация по отношение на степен на респондентите на разбиране на училище тормоз феномен, от друга страна като на контрол въпрос, който позволява ни да оцени реакциите във връзка възможно преследване на детето и / или поведение като побойник. Въпроси 17-20 ни предоставят информация, свързана с чувствата на студентите в областта на безопасността, те трябва да бъдат анализирани в комбинация с въпроси за тормоза, както и въпроси относно възможно преследване на детето

Третият блок се отнася до въпроси, свързани с преследване на ученика и може да се ползва като източник на информация относно самоличността на жертвата и профила (в сравнение с първия блок), но ще може също да ни даде информация за най-често срещаните видове тормоз, а също така и отношенията на жертва-побойник.

Четвъртият блок се занимава с информация и профила на този, който тормози, побойника (в сравнение с блок 1).

- може да се анализира сравнително профила на жертвата и по този начин да се анализират и евентуалните отношения, които могат да се появят.

По отношение на тези две единици, акцентът е поставен върху новите форми на училищен, тормоз (кибер тормоз), но също така и върху външния вид на явлениято и в други области на дейност на ученика, които са извън училищната среда. Въпросите са формулирани с най-голяма дискретност, давайки възможност на респондентите да не отговорят на някои въпроси, когато не желаят.

- петият блок изследвания информация е за това, как се възприемат от наблюдателите, тормоза в училищните инциденти. На теоретично ниво вече беше изтъкнато значението на пасивната роля на наблюдателя, както и на ролите на насилника и на жертвата. Това звено разследва защо наблюдателят реагира или не на подабен инцидент, под каква форма е тази реакция, както и на кого точно се доверява.

- И накрая, шестият анализира качеството на информацията, предоставена на младите хора за феномена насилие, а също така дава информация за профила на ученици, които изразяват по-голяма нужда/желание за повече информация. Въпреки това, най-важна информация, която ние получаваме от последната единица се отнася до студентите и къде те стоят с грижа за вида на информацията, те биха искали, неговото съдържание, метода и означава, че те биха искали да бъдат използвани, както и на организациите и представители те считат за най-подходящи за тази цел. Тази информация може да бъде важните инструменти в изразяването на предложения и стратегии за справяне с феномена, достъпни за младите хора и хармонизирани с техните специфични характеристики и нужди.

d. Изследвания

Целево население - Рамково население

Целевото население на изследването се състои от всички ученици със средно образование във всичките шест страни-участници.

Форма на научните изследвания

Изследвания тип „извадка“ със структурен електронен въпросник.

Размер на извадката – рамка за вземане на проби

Размерът на пробата е в размер на 16 227 единици от извадката, със съответното представителство.

Училищата са избрани въз основа на стратифицирана аналогия за вземане на проби, а учениците по учебните единици, бяха избрани от регистрите на училището въз основа на систематичен метод за взимане на проби.

Таблицата по-долу показва разпределението на извадката между шестте страни, участващи в изследването.

Таблица 1 . разпределение на извадката

Държава	Размер на извадката
Гърция	4987
Италия	5042
Литва	2414
България	1067
Естония	1596
Латвия	1121

Данните са събрани в анонимен, структуриран електронен въпросник, който е качен на интернет страницата на програмата.

Електронния въпросник е разработен с помощта на платформата въпрос Pro. Извадките от крайния въпросник могат да бъдат намерени, като посетите следния адрес:

<http://questionpro.com/t/AHDunZLXob>

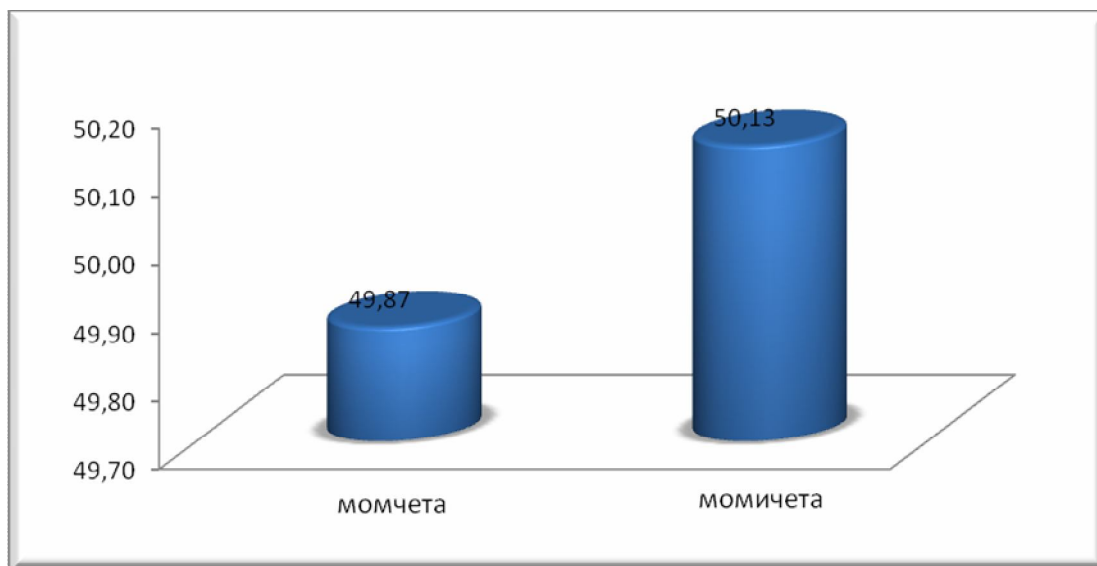
Предимства на електронен въпросник:

Някои от предимствата на електронния въпросник са:

- Анонимност на ответникът
- По-голяма честност от посочените участници, тъй като няма личен контакт с изследвателя
- Грешките се избягват по време на пробите въпроси
- Проучването приключва по-бързо
- Приближаване на отдалечените региони

2.2 Характеристики на изследването

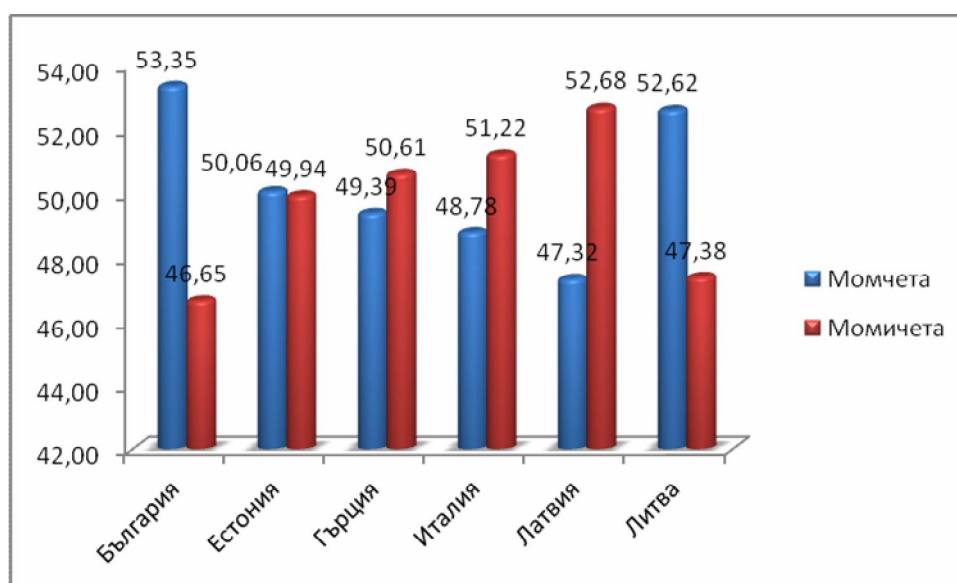
Глава представя профила на пробата. Във връзка с пола, 50,13% от цялото участници са момичета, а 49,87% са момчета. Графика 2 изобразява разпределението по пол за шестте страни-участници.

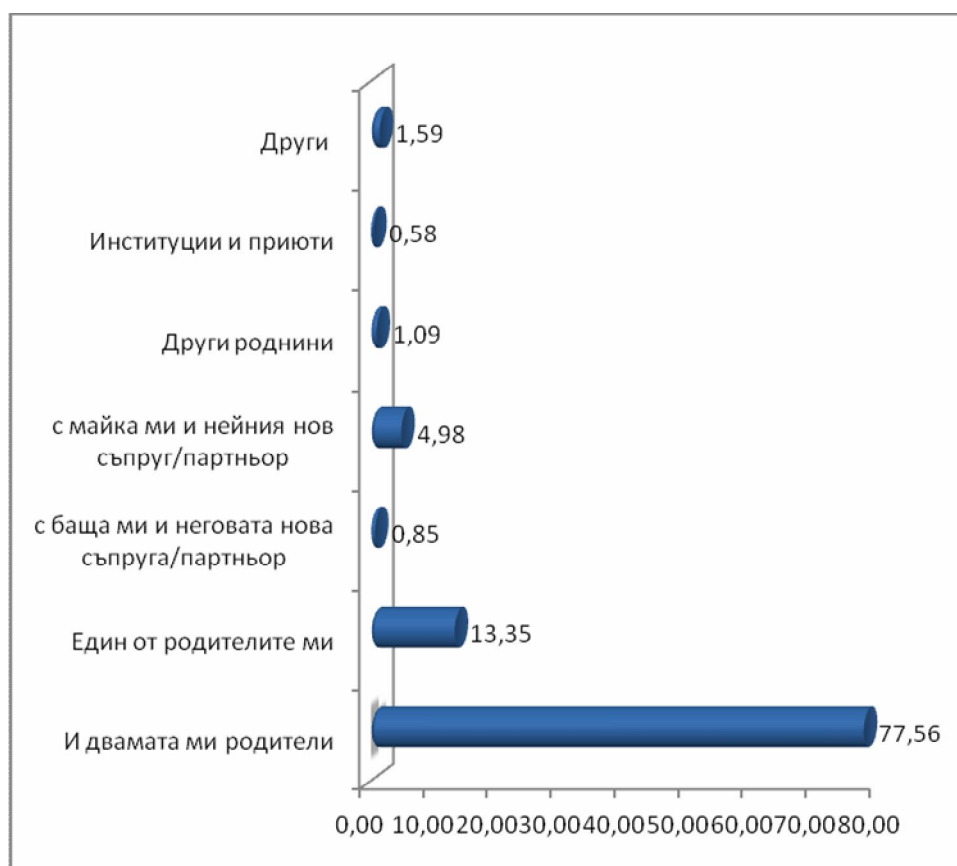
Графика 1. Пола на анкетираните

Отклонението в пола е незначително в различните страни.

Графика 2. Полово разпределение по страни

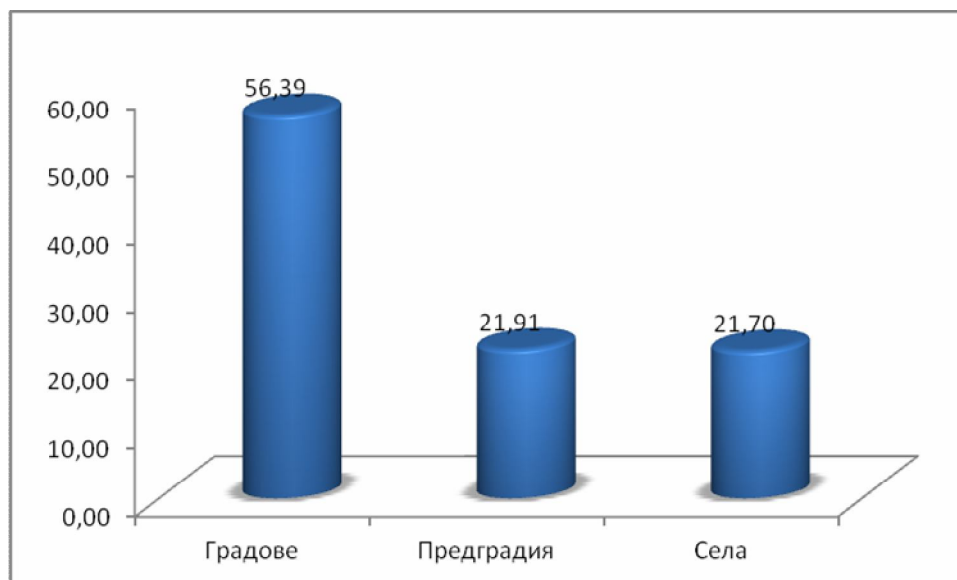
Следващата графика изобразява семейна среда на студентите . На общия брой на учениците, 77,56% от отговорилите са заявили, че живеят с двамата си родители. Много малък процент (0.58%) живее в общежитие - институция. Вторият по големина реакция (13.35%), което има значителна разлика от първия, заяви, че те са живели с един родител.

Представянето на разпределението семейното положение на страната е от особен интерес. Въпреки, че живее с двамата си родители, резултатите сочат, че всъщност има интензивни разграничения между различните страни. Гърция и Италия притежават най-висок процент на ученици, живеещи с двамата родители (съответно 84,43% и 83,96% съответно), докато Естония представя най-ниската ставка (57,41%). Латвия представя най-ниската ставка на ученици, живеещи в институция (0,18%).

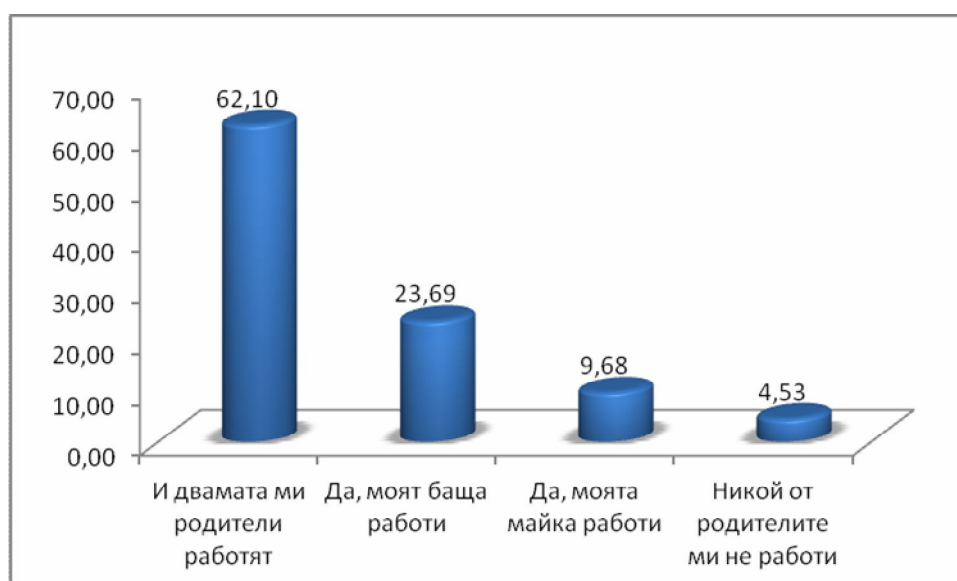
	С двамата ми родители	С един от моите родители	С баща ми и новата му съпруга / партньорка	С майка ми и новият и съпруг / партньор	С други роднини	В хотел - институция	Друго
България	69.77%	18.83%	2.26%	6.31%	1.04%	0.75%	1.04%
Естония	57.41%	22.68%	1.13%	13.13%	1.51%	0.69%	3.45%
Гърция	84.43%	9.55%	0.47%	1.99%	0.99%	0.67%	1.91%
Италия	83.96%	10.11%	0.54%	3.31%	0.40%	0.46%	1.22%
Латвия	66.82%	20.18%	1.52%	8.07%	2.87%	0.18%	0.36%
Литва	71.86%	16.17%	1.17%	7.17%	1.67%	0.67%	1.29%

Следващата графика представя степента на урбанизация. Както е показано тук, 56,39% от пробата се намира в градска зона с крайградски и селски райони, представляващи почти равностойни процент (21.91 процента и 21,70% съответно).

Следващата графика се занимава с работата на родителите. На цялата извадка, 62.1% заявяват, че и двамата родители работят. Двадесет и три цяло и шестдесет и девет процента (23.69 процента), заяви, че само баща е работил като има предвид, че 4,53%, заяви, че нито майка работи. Този въпрос, както и въпроси, свързани с проблеми в семейната среда, имат за цел разглеждане на финансов фактор във връзка с тормоза в училище преследване или проява на подобни инциденти, както и степента на дисфункция в рамките на семейството.

Графика 5. Работен статус на родителите

Интензивен отклонения са представени в разпределението на работата на родителите на страната. Латвия (71.1%), следвана от България (69,61%) са страните с най-висок процент на двамата родители работят. Най-нисък процент в Гърция (55.88%).

	И двамата ми родители работят	Да, баща ми работи	Да, майка ми работи	Никой от родителите ми не работи	Общо
България	69.61%	13.61%	15.05%	1.73%	100.00%
Естония	66.56%	15.68%	14.73%	3.03%	100.00%
Гърция	55.88%	30.81%	7.38%	5.94%	100.00%
Италия	63.09%	28.75%	5.66%	2.50%	100.00%
Латвия	71.10%	11.76%	13.55%	3.59%	100.00%
Литва	62.42%	13.71%	15.34%	8.53%	100.00%

2.9 Сравнително представяне

Следният параграф представя сравнения на учебните стойности.

Сравнителното представяне на данните предлага ценна информация за общите елементи на феномена насилие във всичките шест страни, но също така и всички специални условия. Тази информация може да ви помогне да се очертаят основните стратегии в борбата срещу това явление и да се предприемат конкретни действия в случай на отклонения.

2.9.1 изследване на феномена тормоз в училище

Значително отклонение се наблюдава на нивото на възприемане на тормоза в училище между шестте страни участнички. Като цяло, учениците да разбират основните форми на тормоз, обаче, те не разбират напълно тежестта на повторението; предпоставка, която характеризира инцидента като тормоз в училище.

Таблица 96. Тормоза в училище за една участваща страна

Поведения	Гърция	Италия	Литва	Естония	Латвия	България
Подигравка с начина, по който някой изглежда	67.36%	44.66%	83.10%	67.20%	57.54%	51.90%
Случайно блъскане в някого	5.23%	8.47%	6.10%	5.10%	5.98%	14.50%
Наричане на хората с имена или обиди заради цвета на кожата им или етническата им принадлежност	55.50%	54.26%	71.80%	69.50%	53.17%	36.50%
Лошо отношение към някого(обидни думи, подигравки, вербално или физическо насилие) само веднъж	30.26%	20.88%	45.10%	34.50%	47.81%	24.00%
Лошо отношение към някого(обидни думи, подигравки, вербално или физическо насилие) повече от един път	65.29%	65.21%	72.80%	70.00%	62.71%	58.10%
Да накараш някого да играе или да прави нещо което искаш без насилие	10.27%	11.07%	6.50%	29.40%	9.72%	9.70%
Да накараш някого да прави неща които искаш чрез насилие (вербално, физическо или психологическо)	67.80%	64.54%	56.30%	68.40%	56.47%	38.30%
Да се шегуваш с хората като ги караш да се чувстват зле	60.04%	14.88%	71.00%	42.70%	41.93%	32.80%
Подигравки с облеклото	38.22%	19.97%	56.30%	59.10%	39.61%	30.50%
Изразяване на неприятни мисли или чувства по отношение на други	10.35%	9.66%	29.60%	33.00%	18.82%	22.40%
Спорове	22.88%	2.58%	13.80%	8.50%	19.27%	5.90%
Единичен акт на шега с някого	17.95%	3.21%	9.70%	9.50%	5.17%	7.80%
Да не харесваш някого	5.05%	2.90%	22.00%	14.70%	15.52%	8.20%
Да те изключат	37.84%	18.46%	36.10%	23.60%	37.02%	9.50%
Да излъжеш за някого (да го обвиниш за нещо)	33.17%	23.48%	38.00%	53.40%	35.06%	18.20%
Да направиш някого на глупак като казваш лоши неща за него	29.64%	23.03%	53.20%	52.90%	26.67%	32.00%
Използването на телефон / имейл / чат / социални мрежи / SMS, за подигравки с хората	22.02%	26.62%	59.40%	45.50%	46.83%	29.90%
Използването на телефон / имейл / чат / социални мрежи / SMS, да заплашваш или уплашиш някого	60.98%	57.68%	48.60%	65.10%	43.50%	31.90%

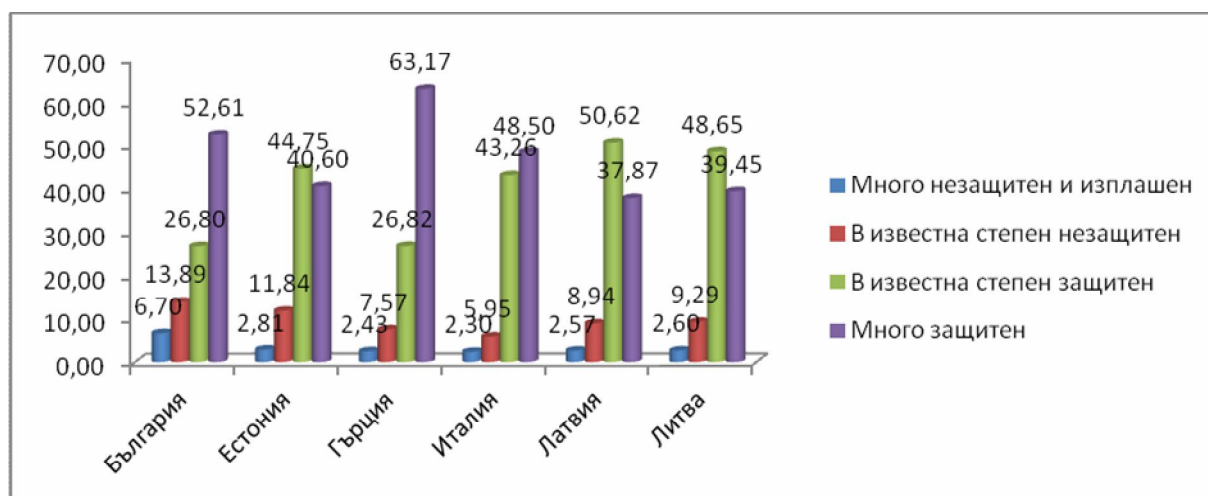
Опасението от виктимизация, за повечето страни участнички, е жертвата да не може да отвърне на удара. Само в Литва обаче, телесно тегло представляват основен фактор за виктимизация.

Таблица 97. Виктимизационни фактори за една участваща страна

	България	Естония	Гърция	Италия	Литва	Латвия
Чувствителност	41.89	33.52	44.60	49.01	34.34	36.99
Безпокойство	14.06	12.34	12.31	4.38	6.07	7.33
Невъзможност да се отбраняваш	48.55	65.10	57.03	65.05	72.17	37.53
Изпълняване на желанията на побойника	7.31	19.49	19.65	16.76	23.19	15.99
Тегло	39.27	51.00	31.60	22.65	27.21	55.51
Облекло	27.27	39.97	17.02	9.68	20.52	37.20
Физически недъзи	21.56	33.02	23.88	31.89	20.79	31.73
Сексуална ориентация	26.71	20.68	25.05	29.31	21.23	21.71
Религия	17.43	11.65	16.06	12.26	9.28	11.39
Етническа принадлежност	21.65	23.87	44.34	30.46	21.50	20.96
Друго	12.09	17.67	10.35	10.79	27.74	14.79

Най-висок процент за безопасност на класната стая има в Гърция с 63,17% от учениците, които посочват, че са се чувствали много сигурно. Това бе последвано от България със съответната ставка на 52,61%. Литва напротив, записва размер на 39,45%.

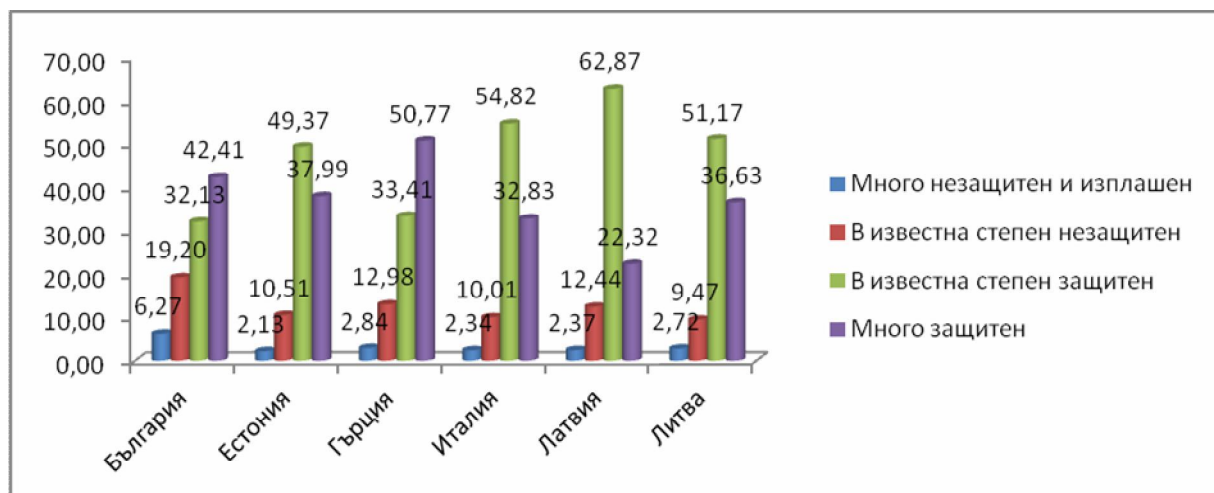
Графика 263. Чувство на безопасност в класната стая

Подобни резултати произтичат от безопасността в квартала и парка, където Гърция представя най-високите отговорите "много безопасни". Въпреки това, Латвия представя интензивно

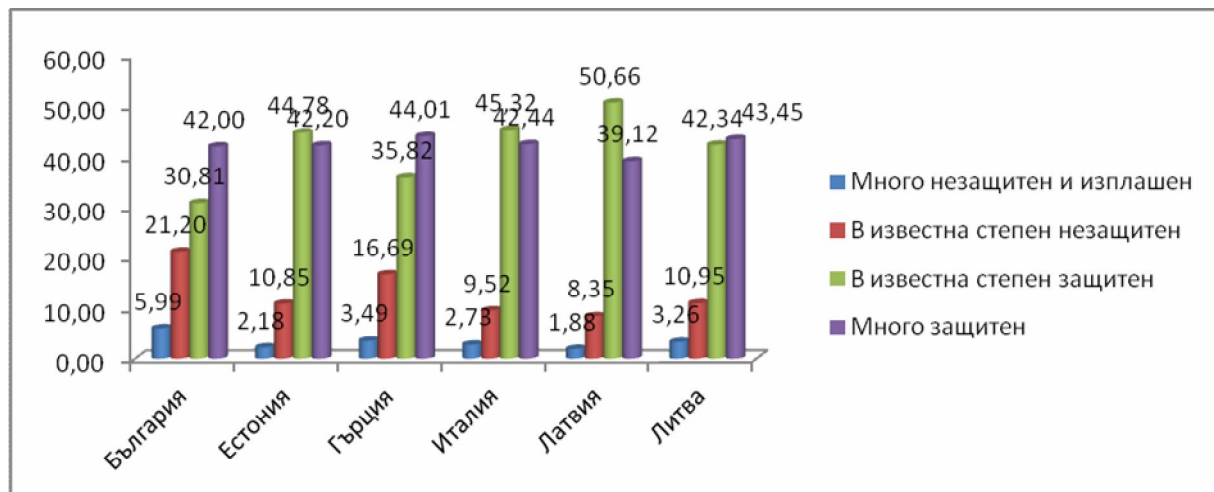
отклонение между "горе-долу безопасен" и "безопасен", където "горе-долу безопасен" достига 62,87%.

Графика 264. Чувство на безопасност в парка в квартала

Участващите страни отбелязаха малки отклонения в безопасността по пътя към и от училище. Само България отбеляза значително по-висока "горе-долу опасен" реакция (21.2%).

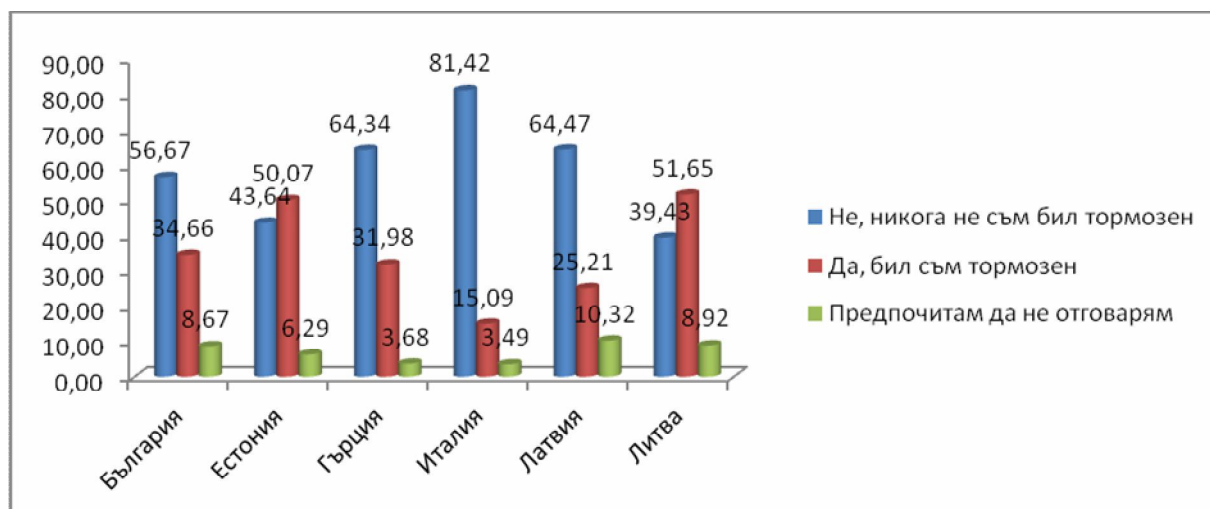
Графика 265. Чувство на безопасност на улицата до и от училище

2.9.2 Били ли сте някога жертва на тормоза в училище?

С опасения във виктимизационните проценти, интензивни отклонения се наблюдават между участващите страни. Това явление е най-интензивно в Литва и Естония, където учениците са станали жертва на тормоза в училище (съответно 51,65% и 50,07% съответно). Италия напротив има най-ниската ставка от 15,09%.

Графика 266. жертва на тормоз в училище на участваща страна

Класната стая представлява най-общо място за тормоза да се случи. В случая на Гърция обаче, тормоз се случва извън училището.

Таблица 98. Вид на училищния тормоз на участваща страна

	България	Естония	Гърция	Италия	Латвия	Литва
Вкъщи	7.2%	8.8%	6.41%	5.0%	11.0%	3.4%
Извън училище	33.0%	31.8%	35.38%	31.7%	29.5%	25.0%
В мрежата	19.0%	16.1%	20.93%	11.1%	9.5%	7.7%
В класната стая	44.8%	59.9%	24.40%	51.6%	45.1%	45.7%
По коридорите	28.4%	46.5%	32.70%	27.4%	35.2%	51.7%
В стола	5.7%	15.3%	2.16%	5.7%	6.4%	9.2%
На площадката/парка/в квартала	14.9%	15.7%	21.84%	16.0%	17.0%	10.8%
На път към или от училище	11.2%	19.5%	13.34%	10.7%	14.8%	8.1%
Друго	9.8%	13.6%	25.77%	13.6%	29.9%	11.8%

Най-честата форма на тормоз е обиждането, обаче в България има по-висок процент на физическо насилие.

Таблица 99. Форми на училище тормоз на участваща страна

	Гърция	Италия	Литва	Естония	Латвия	България
Обида	60.69%	59.90%	78.30%	68.90%	72.00%	42.20%
Игнориране от другите ученици	27.40%	46.10%	32.40%	44.90%	35.60%	22.10%
Удряне или бутане	45.39%	40.40%	31.40%	38.20%	42.80%	44.00%
Принуда към действие чрез насилие	21.91%	17.70%	16.10%	25.00%	25.00%	24.40%
Неприлични истории за мен	27.60%	44.30%	52.10%	36.60%	43.90%	39.90%
Сексуално дразнене, слухове или лека злоупотреба	21.06%	21.10%	16.00%	25.40%	20.50%	25.00%
Изнудване за пари или вещи	19.69%	10.30%	15.70%	17.30%	15.90%	29.30%
Получаване на неприятни смс-и или и-мейли	19.16%	21.10%	18.50%	22.30%	20.80%	18.40%
Насилствено принуждаване да правя нещо което не искам	20.54%	17.70%	14.80%	25.70%	21.20%	22.40%
Дразнене относно външен вид	36.30%	46.60%	40.90%	47.30%	37.90%	29.90%
Качване или заплашване да се качат унизителни клипове или снимки на вас в интернет	14.26%	12.00%	15.20%	16.90%	15.20%	13.80%
Изпратени унизителни видеоклипове или снимки от мобилни телефони	12.82%	8.90%	11.00%	10.90%	12.50%	14.40%
Друго	27.60%	23.00%	20.70%	26.40%	30.70%	24.10%

Във всички страни, без изключение, жертвите са избрали да говоря с някого за своя опит, разликата е в годността на лицето. В случая на България, Гърция и Латвия, повечето ученици са избрали да говоря с приятел / съученик, докато в Естония, Италия и Литва са избрали да говоря с родителите си.

Графика 267. Говорихте ли с някого за това какво се е случило?

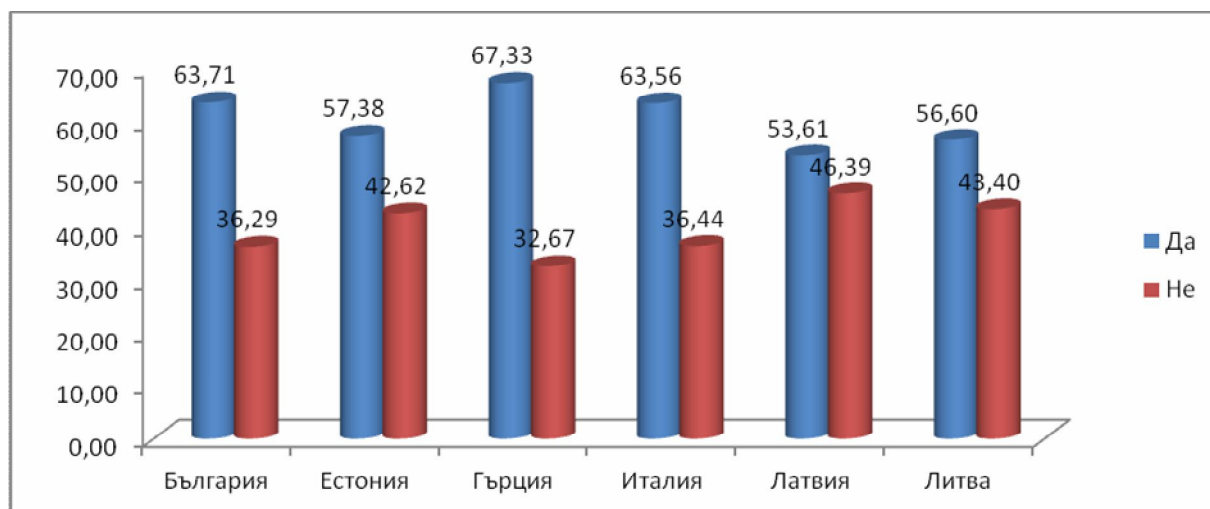

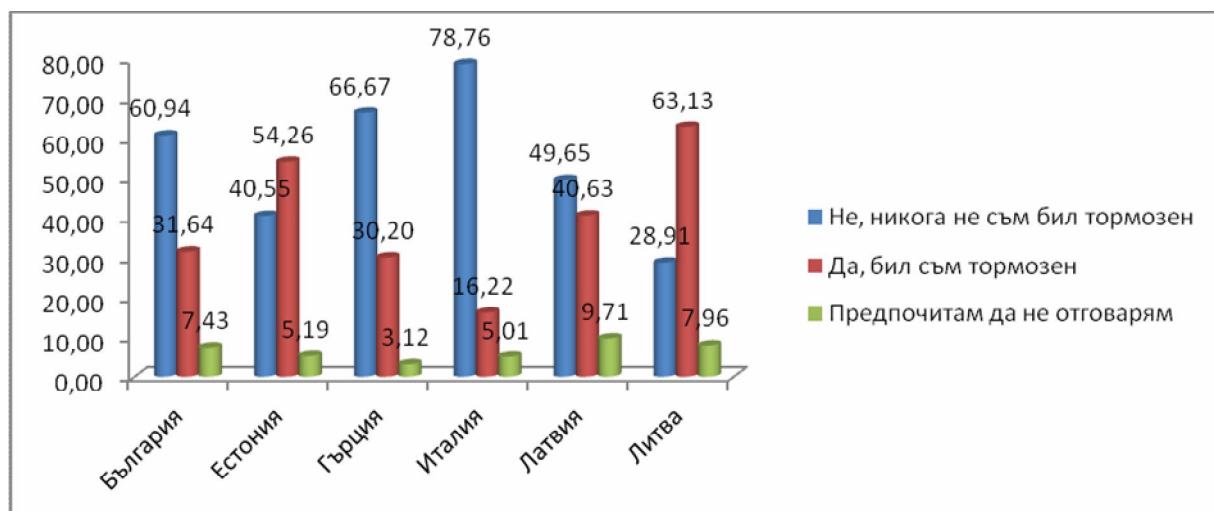
Таблица 100. С кого говорите за случай на тормоз

	България	Естония	Гърция	Италия	Латвия	Литва
Приятел/съученик	33.68%	25.82%	36.78%	23.51%	29.49%	26.84%
Възрастен приятел	11.34%	4.91%	7.94%	9.47%	5.13%	7.25%
Член на семейството/не родител	3.44%	6.55%	7.11%	3.51%	5.45%	7.84%
Баща/майка	28.87%	34.91%	28.36%	39.69%	28.53%	31.93%
учител	6.87%	9.09%	5.31%	12.67%	4.81%	5.00%
полицай	1.03%	1.27%	1.93%	2.29%	3.21%	1.76%
Социален работник, неправителствена организация, доброволческа организация	1.37%	2.55%	0.69%	1.07%	1.60%	2.25%
Друго	13.40%	14.91%	11.87%	7.79%	21.79%	17.14%

2.9.3 Били ли сте някога побойник в училище?

Нивата на училищен тормоз са подобни на съответните жертви. Литва и Естония представиха най-високите нива на побойници (63.13 процента и 54.26% съответно). Италия от друга страна заема последното място със само 16,22% от учениците допуснащи да са училищни хулигани.

Графика 268 Жертви на училищно насилие за участваща страна

Съгласно отговорите на ученици, които признават, че са били хулигани, всички страни отбелязват подигравката като най-честата форма на тормоз. Диференциацията е втората най-честа форма на тормоз, където физическо насилие е на второ място във всички страни, с изключение на Литва.

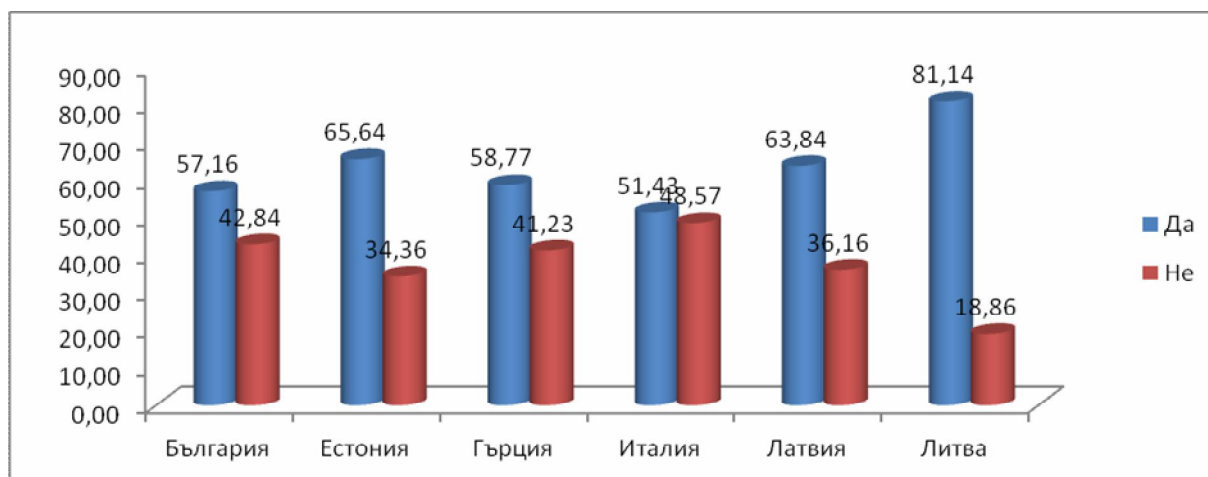
101. Форми на училищен тормоз на участваща страна

Форми на училищен тормоз						
	Гърция	Италия	Литва	Естония	Латвия	България
Използвано физическо насилие върху останалите	61.22%	52.10%	31.50%	37.10%	50.70%	56.90%
Груби изрази, дразнене или обиди	77.08%	84.50%	67.80%	77.40%	70.00%	60.10%
Разпространяване на слухове за другите	45.56%	45.20%	34.50%	34.70%	35.60%	41.20%
Игнориране на останалите	39.97%	50.10%	44.80%	50.40%	35.60%	37.30%
Използване на телефон, видеокамера или фотоапарат за да се заснемат унизителни снимки на другите? (или други форми на кибер тормоз)	34.80%	28.70%	22.30%	22.70%	20.00%	27.00%
Предпочитам да не казвам	20.61%	16.80%	21.90%	21.30%	22.00%	23.50%
Друго	24.67%	19.90%	29.20%	28.70%	32.00%	27.00%

2.9.4 Свидетел на тормоз в училище

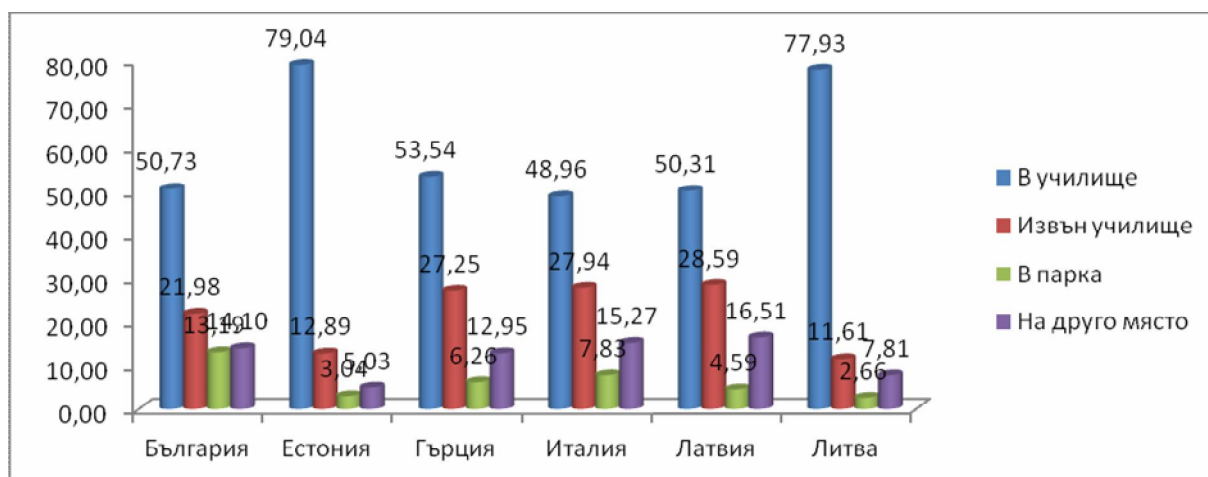
Както се очакваше, страните с най-високи нива на тормоз в училище представиха най-високите нива на наблюдатели. Литва и Естония да поемат водеща роля (81,14 процента и 65,64% съответно).

Графика 269. Свидетел на училищен тормоз на участваща страна

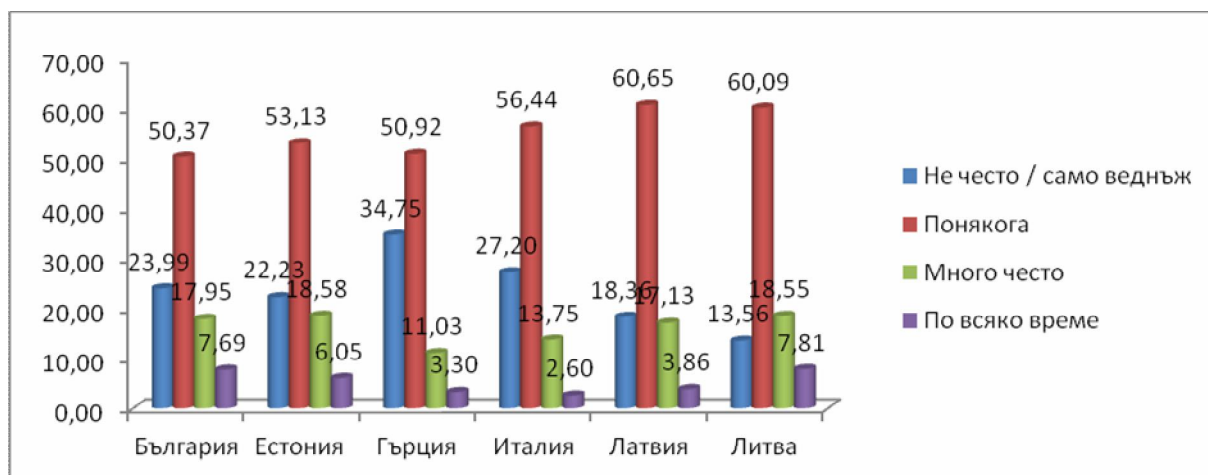
Потвърждавайки предишните заключения, училището е основното място на тормоз. Процентите регистрирани в Литва и Естония са забележителни (77,93 процента и 79,04% съответно). В останалите страни варира в 50%.

Графика 270. Мястото, където е станало насилието в дадена страна

Притеснително честотата на тормоза се появява или изчезва. Малки проценти във всички страни изобразяват съответните явления, или много често, или се повтарят.

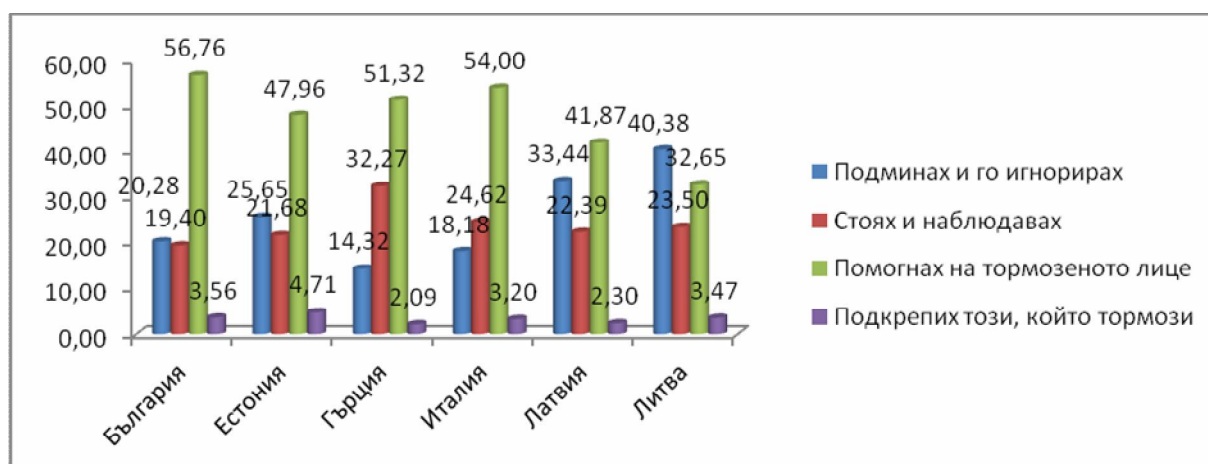
Графика 271. Честота на инцидента на участваща страна

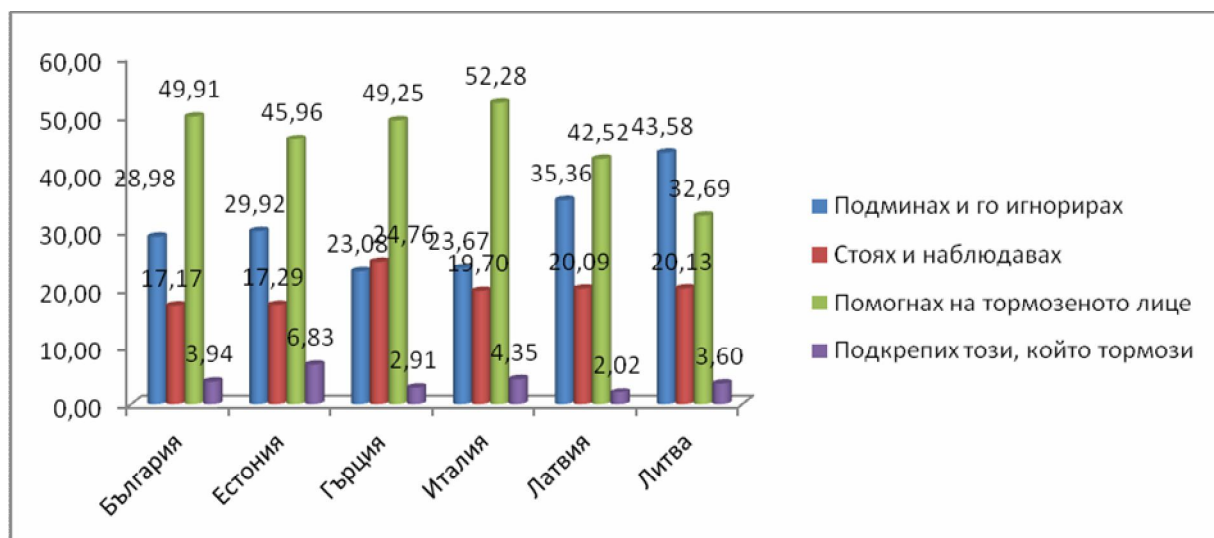
2.9.5 Реакция на тормоза в училище

Във всички страни, с изключение на Литва, ученици / наблюдателите на училище тормоз избрат да помогнат на жертвата. Както в словесно и физическо насилие, интервенционните проценти и помощта оказана на пострадалия е значителна.

Графика 272. Реакция на физическо насилие на участваща страна

Графика 90. Реакция на дразненето в училище на участващата страна

С проблемите на помощ на жертвата, намеса с помощта на приятели е най-доминиращата реакция за България, Естония, Гърция и Италия. В Литва обаче, намеса е вербална с молба побойника да спре.

Таблица 102. Метод на подпомагане в училищния тормоз на участваща страна

	Докладване на инцидента на възрастен	Докладване на инцидента на учител или полицаи	Молба към побойника да спре	Опит да се дистанцира от жертвата	Опит сам да спреш побойника/ или с помощ от приятели	Друго
България	12.71%	16.76%	25.97%	4.42%	28.91%	11.23%
Естония	10.56%	10.68%	28.52%	6.19%	29.73%	14.32%
Гърция	13.71%	9.19%	24.40%	15.32%	28.06%	9.33%
Италия	11.94%	9.93%	25.74%	13.10%	26.79%	12.49%
Латвия	19.15%	13.90%	18.64%	11.19%	16.95%	20.17%
Литва	10.24%	7.51%	35.24%	6.20%	15.82%	25.00%

Сравнителната таблица посочваща причините за ненамеса е от особен интерес. В Естония и Италия голям брой ученици са заявили, че не знаят как да помагат, докато в останалите страни страхът от последствията е най-съществена причина за ненамеса.

Таблица 103. Причини за ненамеса при тормоза в училище на участваща страна

	Не е мой проблем или отговорност	Страх от последствия	Побойникът е прав	Не знаех как да помогна	Не вярвам че тези инциденти са от значение
България	23.59%	31.82%	8.44%	28.14%	8.01%
Естония	23.45%	27.42%	8.08%	35.18%	5.86%
Гърция	19.23%	35.83%	5.29%	34.64%	5.01%
Италия	22.33%	31.38%	4.72%	35.45%	6.03%
Латвия	28.63%	37.40%	6.49%	24.05%	3.44%
Литва	30.02%	33.69%	3.06%	28.56%	4.67%

2.9.6 Информация за тормоза в училище

В повечето страни, участващи в проучването, училището представлява, че основен източник на информация за феномена насилие е телевизията.

Таблица 104. Източник на информация за тормоза в училище всяка участваща страна

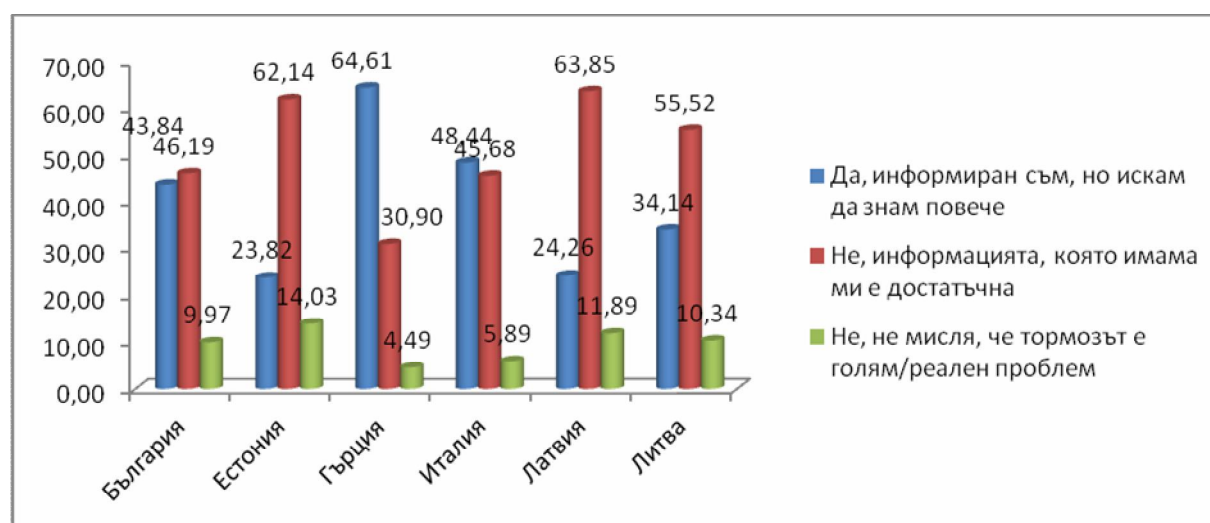
	България	Естония	Гърция	Италия	Латвия	Литва
Вестници	10.61%	8.96%	3.82%	14.79%	9.43%	4.40%
Училище	37.50%	34.85%	39.05%	30.50%	45.17%	33.25%
Неправителствени организации	2.47%	0.76%	2.21%	0.54%	1.53%	0.93%
Доброволчески организации	1.60%	0.99%	2.45%	1.84%	1.30%	2.00%
Правителствени служби	1.74%	0.38%	0.33%	0.98%	1.53%	1.22%
Телевизия	22.24%	16.63%	20.23%	33.00%	16.63%	11.49%
Публични дискусии	2.91%	2.51%	2.12%	0.69%	0.94%	5.87%
Родители	6.69%	3.19%	11.91%	3.90%	6.60%	7.29%
Полиция	1.02%	2.73%	1.61%	1.35%	1.77%	2.25%
Приятели	5.67%	13.36%	9.00%	8.61%	8.02%	26.75%

Не, не съм информиран за този феномен	7.56%	15.64%	7.28%	3.80%	7.08%	4.55%

Учениците в Гърция смятат, че информацията, която получават е недостатъчна.

Във всички останали страни, учениците смятат, че те получават адекватна информация за тормоза в училище.

Графика 94. Необходимост от повече информация за училищния тормоз на участваща страна

Въз основа на отговорите на учениците в Естония, Гърция, Латвия и Литва, филми за тормоз представляват най-ефективният метод на информация. В България те предпочитат отворени дискусии, докато учениците в Италия предпочитат обща дискусия по въпроса в училище.

Таблица 105. Форма на информация за всяка участваща страна

	България	Естония	Гърция	Италия	Латвия	Литва
Филми, видео	21.08%	24.55%	27.56%	27.86%	22.88%	45.04%
Отворени дискусии	22.87%	11.22%	24.00%	17.17%	16.48%	8.10%
Брошури	6.58%	4.55%	8.00%	3.25%	5.90%	5.14%
Дискусии в училище	11.21%	14.67%	26.28%	30.29%	19.43%	11.58%
Образователни игри и дейности	9.12%	8.86%	5.03%	5.60%	5.78%	4.57%
Нито едно от горепосочените	29.15%	36.16%	9.13%	15.84%	29.52%	25.56%

Ученици от всички страни вярват, че най-ефективният начин за борба с тормоза в училище е да се информират учителите.

Таблица 106. Най-подходящото решение за борба с тормоза в училище всяка участваща страна

	България	Естония	Гърция	Италия	Латвия	Литва
Да говоря с учител и да поискам помощ	26.97%	24.41%	30.29%	28.76%	23.41%	27.75%
Да говоря със съученик/приятел и да поискам помощ	7.45%	12.60%	6.64%	6.33%	3.19%	5.45%
Да говоря с родителите и да поискам помощ	17.14%	13.07%	23.73%	21.86%	17.40%	14.32%
Нищо, защото хулиганството не е голяма работа	2.09%	3.17%	0.89%	0.94%	1.35%	1.83%
Училищни медиаторски отбори	3.73%	1.66%	7.33%	2.46%	2.21%	6.84%
Опитвам се да избягвам побойниците както във така и извън училище	11.62%	7.69%	6.11%	6.33%	7.23%	5.35%
Да отвърна	5.81%	13.63%	3.70%	17.91%	9.31%	11.79%
Да страдам без да реагирам	0.30%	1.11%	1.48%	0.60%	0.74%	1.14%
Да сменя училището	2.83%	3.80%	1.42%	0.92%	2.45%	2.33%
Да отчета станалото с листовка на таблото за обяви	1.19%	0.71%	1.37%	0.84%	12.13%	2.82%
Да помоля по-голям брат или сестра да се намеси	1.94%	2.14%	1.93%	1.69%	0.98%	1.24%
Да помоля директора да накаже побойниците	8.79%	4.60%	7.50%	5.32%	6.99%	7.53%
Друго	10.13%	11.41%	7.62%	6.04%	12.62%	11.60%

Глава 3: Обобщение – заключения

Според отговорите, дадени от ученици от всичките шест страни, нивото на възприятие, относно определянето и естеството на различните форми на насилие в училище е задоволително. Страните, които са отбелязани с високо ниво на възприятие, са Италия и Гърция, а Литва е с най-ниско.

Предпоставките за това дали продължителността и повтаряемостта на дадено действие се счита за акт на тормоз, изглежда са неясни в страните включени в настоящето проучване.

В същото време голям брой от анкетираните, най-вече в страни като Литва, Латвия и дори Естония, не успяват да възприемат разликата между подигравка и тормоз или пък заплахата по телефона и интернет.

Въпреки, че повторемостта и продължителността във времето е предпоставка за изследване в настоящото проучване, както и основните понятия, които са описани, някои изследователи твърдят, че това не е задължително, че един акт на тормоз има определено времетраене и се повтаря с течение на времето и също може да отнесе към един единствен инцидент, който жертвата преживява с такава интензивност, която може да доведе до психологическа травма.

До скоро, в повечето проучвания насилникът избира неговата / нейната жертва, въз основа на индивидуални или социално / расови, етнически характеристики, които ги отличават от широката общественост. В настоящото проучване, те не са основните критерии за избор.

Според отговорите на участващите ученици, в по-голямата част от страните, неспособността на жертвата да отвърне на удара представлява основният критерий, по който насилниците избират жертвите си. Това потвърждава голяма част от определенията, които се отнасят до неравенството на силите между насилника и жертвата и начина, по който силата на властта се формира между тях.

Естония е единствената страна, която отнася телесното тегло като основен критерий. Те са последвани от чувствителността на жертвата, както и други характеристики, като етническа принадлежност, външен вид (тегло, стил на обличане), физически увреждания и сексуални предпочитания, елементи, които очевидно отличават жертвата от нейните съученици. Според по-голямата част от анкетираните, религията, безпокойството, стреса и притежаването на неща, които побойника може да поиска, не са особено важни.

Въз основа на отговорите на европейските ученици, които участваха в изследването, по-голямата част се чувстват в безопасност в класната стая и училищната среда. Най-високите и най-ниските ставки за безопасност са били регистрирани от Гърция и Латвия, съответно. Във всички страни, безопасността е била намалена, когато се дистанцираме от училищната среда.

Както се очакваше, жертвите на тормоза в училище представят по-висок процент на несигурност, както в рамките на, така и извън училищната среда. От една страна, това се дължи на страха да си жертва отново и от друга страна на негативните пост-травматични чувства, които са създадени или да продължават дори след травматично преживяване на жертвата. Интересно е да се отбележи, че в много страни като Гърция и Италия, училищните агресори също показват висока степен на несигурност. В тези случаи, несигурността се тълкува като страх от възможните реакции / последствия за своите действия и в резултат на собствената си виктимизация.

Най-ниските степени на тормоз са били регистрирани в Италия, където само 15,09% признават за тормоза в училище. Най-висок процент (51.65%) се наблюдава в Литва, последван от също толкова висок процент в Естония (50,07%).

Според отговорите на участващите, с изключение на Естония и Литва, по-голямата част от жертвите на училищния тормоз са момчета.

С изключение на Естония, където жертвите са повече чужденци, етническа принадлежност не изглежда да засяга която и да е друга страна. По отношение на областта на пребиваване, това не изглежда да е свързано с честотата на училищния тормоз. Дори и в случаите, когато това стане, като например в Литва, има повече инциденти в селските райони отколкото в големите градски центрове, както е посочено в повечето проучвания.

Според ученици от Италия, Гърция, Естония, Латвия и Литва, обидите са най-често срещаната форма на тормоза в училище. Разликата е в България, където физическото насилие има водеща роля. Останалите форми на насилие варират в различните държави.

3.1. Профил на жертвата

Проучвайки профила на семействата на жертвите на училищен тормоз, заключаваме, че обща характеристика за всички участващи страни са сериозни проблеми в семейството, било те финансов или проблеми, които засягат отношения в семейството (лоши отношения между родители, деца и родители, проблеми с гнева, алкохолизъм, проблеми със закона, и т.н.). Във всички тези случаи, децата живеят в състояние на емоционална или финансова несигурност и неопределеност, което е придружен от липсата на емоционална и морална подкрепа, те смятат, че е налице липса на семейна подкрепа и защита, които не само се отразява на тяхното self image??, но също така и отношенията, които ще формират, но и начина, по който ще управляват взаимоотношенията с връстниците си.

Това проучване показва, че основният фактор на виктимизация на жертвата е неспособност да отвърне на удара и да се защитава. Децата, които идват от семейна среда с по-горните характеристики, имат ниско самочувствие и от време на време се чувстват нищожни. Тези чувства са видими от цялото им поведение, което ги прави особено слабите и уязвимите жертви в очите на един побойник.

Накрая, в съответствие с дадените отговори, повечето от жертвите идва от семейна среда, в която становището на по-силния е от голямо значение. Това, заедно с посочените по-горе характеристики, довежда от една страна до запознаване на детето с използването на насилие и приемане на авторитарните отношения, основани върху властта. От друга страна, осъществяването и приемането на такива взаимоотношения извън семейната среда, а именно в отношенията със съучениците и колегите, които да го / я може да защити и помогне на себе си / себе си, когато той / тя осъзнава, че хулиганите са по-силни.

Продължавайки с профила на тормозения в училище ученик / жертвата и изучаване на начина, по който се формират отношенията със съучениците, стигнахме до заключението във всички страни, че те са нефункционално потвърждавани резултати от други изследвания, които искат с жертвите, да бъдат социално пренебрегвани и изключвани от връстниците си, както и имат особено интровертна и самотна личност.

Това може да се види от две перспективи:

Първата засяга начина по който побойника избира жертвата си. Изолирани деца без приятели и подкрепа са лесна мишена и няма опасност от интензивна реакция или наблюдатели.

Втората се отнася до начина, по който жертвите възприемат тяхната виктимизация и начина, по който това се отразява на взаимоотношенията им с техните съученици. Чувството на срам усетено от жертвите може да доведе до изолация от съучениците, а в същото време да събира чувства на гняв или недоволство, ако не се предлага помощ или подкрепа. За тази цел, в съответствие с библиографията, чрез преживелите травма деца / жертви, постепенно се научават да не се доверяват на другите и като следствие не са в състояние да развиват силни емоционални взаимоотношения с техните съученици (4).

- Повечето изследвания на жертвите ученици с добри резултати в училище, са точни с училищните си задължения. Във всички страни, участващи в това проучване, по-голямата част от учениците показват лоши резултати в училище. Това не е вярно, на пръв поглед се тълкува от спад на резултати в училище поради преследване на студентите и негативни чувства, че те се развиват по отношение на училищната среда, тяхното място и роля в него. Нищо чудно, че много от тормоза в училище жертвите отказват да ходят на училище след такива инциденти, докато процентът на отпадането от училище са във възход.
- Във всички страни, по-голямата част от учениците, които са станали жертва на тормоза в училище са избрали да говорят с някого за това, което се е случило. Диференциация във всяка страна е лицето, те са избрали да се доверят. В Гърция, Латвия и България, ученик / жертва избра да говори с приятел / съученик. В Естония, Италия и Литва за тормоза в училище жертвите говорят с родителите си, от които те са получили подкрепа. В Гърция, Латвия и България, разговорът с родителите, не е първият избор.

Pepler, D., Rigby, K., и Смит, П. К. (2004). Тормоза в училищата: Колко успешен намеса може да бъде? Cambridge University Press.

Фланъри, DJ, певец, MI & Wester, KL (2004). Въздействие на експозицията на насилие в училище на децата и юношите психичното здраве и поведение. Вестник на Общността психология, 32 (5), 559-573.

O'Moore, M. (2000 г.). Важни теми за обучение на учители за противодействие на тормоза и Преследване в Ирландия. Агресивно поведение, 26 (1), 99-111.

Espelage, Д. & Swearer, S.M. (2003 г.). Изследване на училищния тормоз и преследване: какво сме научили и къде да отидем от тук? Училищната психология Review, 32 (3), 365-383.

Pepler, D., Rigby, K., и Смит, П. К. (2004). Тормоза в училищата: Колко успешен намеса може да бъде? Cambridge University Press.

Доверие и очаквания за подкрепата, която учениците / жертвите търсят от родителите си е доста интересна, проблемни взаимоотношения и други въпроси, които са възникнали от относителните въпроси и характеризира семействата на жертвите. Въпреки посочените проблеми, децата продължават да се доверяват и да се търсят подкрепа от семействата си.

Напротив, тези, които са активни в социалните услуги, неправителствени организации (НПО) и доброволчески организации трябва да са загрижени като се има предвид, че жертвите във всички страни показват малко доверие и вяра, че те биха могли да бъдат подкрепени.

Учениците в Гърция и Италия са избрали да не споделят за проблема си заради срам и страх и убеждението, че не може да им се помогне. Това убеждение и страхът се нарича "ключок" трудност във вече затруднените взаимоотношения с техните съученици.

В повечето страни, с изключение на Гърция и България, учениците са изнудвани от повече от едно лице. В по-голямата част от случаите във всички страни, побойникът е съученик. Според отговорите на жертвите по-голямата част от хулиганите са били на същата възраст като жертвите, както и в повечето страни, с изключение на Литва, те са момчета.

Във всички страни с изключение на Гърция, повечето от тормоза в училище, както и инцидентите се случват в класната стая. В Гърция такива инциденти най-често се появяват извън училищния двор.

3.2.Профилът на побойника

Страната с най-висок процент на училищно насилие, според отговорите на учениците е Литва (63.13%), следвана от Естония (54,26%) и Латвия (40.63 процента). Най-ниската ставка е в Италия (16.22 процента), следвана от Гърция (30.2%) и България (31,64%).

Съгласно отговорите на ученици, които са малтретират, използването на злоупотреби изрази и подигравателен тон е най-често срещаната форма на тормоза в училище. Диференциация е в случая на физическо насилие, което е втората форма на тормоз във всички страни, с изключение на Литва.

Във всички страни, хулигани са предимно момчета. Елемент, който е значително диференциран между участващите страни, е степента на проблемите в семейството и между неговите членове.

В Гърция, България и Италия, се появяват проблеми в семейството и лоши взаимоотношения между неговите членове както и висок процент на тормоз. В Естония, високите нива на насилие в семейството са свързани с проблеми със закона с които се сблъскват някои от родителите на ученика побойник. В Литва и Латвия стереотипната представа е, че училищния побойник идва от обременена семейна среда.

Във всички страни, тормоза в училище е пряко засегнат от начина, по който семействата избират да решат проблемите си. По този начин нивата са по-високи в случаите, когато семейството решава конфликтите с насилие, или когато преобладава становището на най-силните.Както казахме по-рано, възпитанието и използването на насилие за решаване на въпросите, свързани със семейството, окончателно се отразява на поведението, което децата

ще се развиват в по-широката училищната среда и сред връстниците си. Olweus твърди, че за хулиганите, тормозът е част от генерализирано антисоциално поведение, което произтича от начина, по който те са отгледани и връзките между тях са се развили с актове на враждебност, агресивност и необходимостта от налагане на желанията си върху другите.

Съгласно отговорите на учениците, които признават, че са били хулигани, използването на лоши изрази и подигравателен език е най-често срещаната форма на тормоза в училище. Диференциацията е в случая на физическо насилие, което е втората форма на тормоз във всички страни, с изключение на Литва.

В Латвия, Гърция, Италия и България училищните хулигани имат лоши отношения с другите членове на училищната общност, съученици и учители. Това се тълкува от взаимоотношенията им с техните връстници, чувство на омраза и страх от побойника, неодобрение срещу поведението му. Едновременно, проблеми също са наблюдавани в отношенията им с учителите и има спад в успеха им. С проблемите си хулиганите, високи резултати в училище и гладка интеграцията в образователната общност не е тяхна основна грижа. Напротив, според изследователите, те имат за цел да привлекат вниманието на съучениците си и поддържане на висок престиж.

Тези характеристики не изглежда да се отнасят и за естонските ученици, тъй като не е имало статистически значима връзка между грубияните и представянето им в училище, или със своите учители и съученици.

Според отговорите, дадени от ученици / хулигани, в голямата си част жертвите на училищен тормоз са момчета съученици с изключение на Литва, където повечето от жертвите са момичета.

3.2. Жертви и побойник

В страните, които представят висок процент на виктимизация, еквивалентна ставка се прилага за жертви и насилници. Тук също се наблюдава променлива роля на жертвата и побойника, който е бил отнесен до редица изследователи във връзка с тормоза в училище като цяло.

3.4. Наблюдател на тормоза в училище

Сред страните, които са участвали в това изследване, повече от половината от учениците признават, че са били наблюдатели на тормоза в училище, главно в района на училището. Както се очакваше, учениците в страни с високи проценти на тормоз в училище са тези, които стават наблюдатели на подобни инциденти (Литва, Естония).

Злоупотреба и подигравателни изрази са най-често срещаната форма на тормоза в училище, която се възприема от наблюдатели във всички страни. Диференциацията е в случая на физическо насилие, което е втората форма на тормоз във всички страни, с изключение на Литва.

3.5. Реакция на тормоз

След разглеждането на позициите и мненията на наблюдатели, но също така и общите обстоятелства на жертвите, изследователите на тормоза в училище са установили, че в

началото най-малко, по-младите наблюдатели изглеждат с поддържащо поведение. Позициите им по-късно се променят и се формират противоречиви чувства.

Във всички страни, с изключение на Литва, по-голямата част от учениците / наблюдателите на тормоза в училище избират да помогне на жертвата. В Литва, 40.38% преминават без да обръщат внимание на инцидента. Намесата и помощта оказана на жертвата е по-висока в случай на вербално и физическо насилие.

Според анкетираните, метод на намеса и помощ спрямо жертвата е да се опитат и да се спре тормоза с помощта на приятели. Намесата е била избрана от голям брой ученици, които са били наблюдатели на тормоз в България (28.91 процента), Естония (29.76 процента), Гърция (28.06%) и Италия (26,79 процент). В Латвия и Литва обаче, тази намеса е словесна чрез молене на побойник да спре (18,64% и 35,24% съответно).

По отношение на учениците, които са избрали да не се намесват, причината в повечето страни, е страх и последствия, с които биха се сблъскали при намеса. Учениците в Естония (35.18%) и Италия (35.45 процента) твърдят, че те не знаят как да се помогне.

В голямата си част наблюдатели на тормоза в училище са заявили, че съчувства на жертвата, която е обичайна реакция за всички страни, а чувството на гняв е последвано от яд.

3.6. Информация за тормоза в училище

Съгласно отговорите на учениците, училището е основен източник на информация. Италия е единствената страна, която се различава и посочва телевизията като основен източник на информация. В останалите страни, телевизията е втори източник на информация.

Забележително е, че учениците не са признали ролята и приноса на неправителствените организации като важен източник на информация за тормоза в училище. В този момент трябва да обърнете внимание, че представители на доброволчески групи, неправителствени организации, които са активни в този сектор участват в информационни и комуникационни дейности чрез на медиите, особено телевизионни, тяхното участие не е засегнато в съзнанието на децата; децата знаят само факта, че информацията идва от телевизията. До голяма степен, същото се случва с училището.

Отговорите на ученици на въпроси относно това дали те се нуждаят от допълнителна информация за тормоза в училище, са забележителни, както и тревожни. Учениците в Италия, Гърция и България, три от шестте страни, които представят най-ниските нива на явлението, проявяват голяма нужда от повече информация. Напротив, въпреки високите си темпове на учениците в Естония и Литва, показват слаб интерес или нужда от допълнителна информация. Латвия също показва малък интерес, но в същото време има ниски проценти на тормоза в училище .

Местата и методите, които учениците във всички страни считат за най-ефективния и достъпен за тях, но с различни предпочитания са филми, дискусия по въпроса в рамките на училищната среда и отворени дискусии. Конкретно, по-голямата част от студентите в Гърция и Италия предпочитат дискусии в училище, следвани от филми и открити дискусии. Учениците в Естония,

Латвия и Литва предпочитат филми, последвано от дискусия в училище, докато в България повечето ученици избират отворени дискусии.

EUROPEAN BULLYING RESEARCH

FINAL REPORT

BULGARIAN SECTION

Informations: www.e-abc.eu
www.antibullying.eu
www.hamogelo.gr

Europe's Antibullying Campaign Project

Project Leader:

Project Partners:

"This publication has been produced with the financial support of the Daphne III Programme of the European Commission. The contents of this publication are the sole responsibility of The Smile of the Child, Coordinator of the E-ABC Project and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission"